

Хто боїться смерті
Nnedi Okorafor

У далекому майбутньому сталося те, що ледь не знищило все людство. Тепер уже ніхто не покладається на техніку. Магія – ось у що вірять люди. І Велика Книга, якій поклоняються нуру, каже, що в цій катастрофі винний темношкірий народ океке. Тож тепер їх усіх необхідно знищити.

Наджібі вдалося вижити після нальоту нуру на її рідне селище. Вона народжує дівчинку, зовні не схожу ні на матір, ні на батька, і нарікає її Оньесонву. Давньою мовою це означає «Хто боїться смерті?». Оньесонву ще не знає, що обрана й має загадкову магічну долю...

Ннеді Окорафор

Хто боїться смерті

Неймовірні схвальні відгуки про «Хто боїться смерті»

Волею Окорафор дія цієї емоційної історії відбувається в постапокаліптичній сахарській Африці. Молода чаклунка Оньесонву (ім'я якої означає «Хто боїться смерті?») народилася еву; в ній змішалися риси її матері та чоловіка, що згвалтував її матір і кинув померати в пустелі. Коли Оньесонву входить у силу, стає очевидно, що її доля переплетена з долею її народу, пригноблених океке, і що вона має померти, щоб виконати своє призначення. У своїй страхотливо реалістичній історії Окорафор розглядає цілу низку зол (найбільше уваги одержують гендерна та расова нерівність, а також жіноче обрізання та бездіяльність під час зіткнення з руйнівними традиціями) та створює з цих розрізнених понять фантастичну, магічну суміш грандіозної оповіді.

Publishers Weekly (обрана рецензія)

«Хто боїться смерті» не схожа ні на що з того, що читав цей рецензент. Оньесонву – незабутня героїня з потужною, захопливою, сумною та неймовірною історією. Темп і ритм її голосу в оповіді затягує читача й не відпускає. Окорафор – майстерна оповідачка, що

створює з нещодавньої історії, фантазії, традицій, новітньої техніки та культури дещо чудове й нове, чого не варто пропускати.

RT Book Reviews (обране, золота медаль)

Може, фантастична творчість Окорафор і зазнала сильного впливу Октавії Батлер, але завдяки стилю письма та похмурому підходу до тематики її можна порівняти з майстром жахів Стівеном Кінгом.

Lansing City Pulse

Книжки [Окорафор] свіжі, оригінальні та продумані. Нам потрібно більше таких авторів.

Патрік Ротфусс, автор «Страху мудреця», бестселера № 1 за версією The New York Times

[«Хто боїться смерті»] – нетрадиційний фентезійний роман... Правдоподібні, складні небілі персонажі й неупереджений погляд на Африку, повну техніки, містицизму, зіткнень культур та істинної любові.

Ebony

Письменниця Ннеді Окорафор створює розкішну та цікаву історію, насичену драматичною і трагічною іронією та абсолютно непередбачувану... Читачам, які зазвичай не читають фантастики, не слід боятися футуристичності цієї книжки... Окорафор показує, що від минулого нікуди не подітися... «Хто боїться смерті» – це постапокаліптична притча, яка наочно показує, що невігластво, бездіяльність і упередженість можуть убивати, а правда та знання – то ключі до життя.

New York Journal of Books

Лауреат Всесвітньої премії фентезі 2011 року за найкращий роман

Лауреат премії Carl Brandon Kindred Award 2010 року

Лауреат премії RT Reviewer's Choice у номінації «Найкраща книжка (наукова фантастика)» 2010 року

Фіналіст премії журналу «Локус» за найкращий фентезі-роман 2010 року

Номінація на премію Nebula 2010 року

Книжка з почесного списку Тіптрі 2011 року

Фіналіст премії Black Excellence Award 2010 року

Найкраща книжка 2010 року за версією Publishers Weekly

Найкраща книжка 2010 року за версією Amazon.com

Найкраща книжка 2010 року за версією Library School Journal

Моему неймовірному батькові, Годвіну Сандею Деніелу Окорафору, доктору медицини та членові Американської колегії хірургів (1940—2004 рр.)

Любі друзі, чи боїтеся ви смерті?

Патріс Лумумба, перший і єдиний обраний прем'єр-міністр Республіки Конго

Частина I

Становлення

Розділ 1

Обличчя мого батька

Мое життя зруйнувалося, коли мені було шістнадцять. Помер тато. Він мав дуже сильне серце, та все ж помер. Чи сталося це через спеку та дим у його кузні? Ніде правди діти, його неможливо було відірвати від роботи, від творчості. Він обожнював гнути метал, підкорювати його своїй волі. Але робота його, здавалося, лише зміцнювала; у своїй кузні він був дуже щасливий. То що ж його вбило? Я досі не можу сказати напевне. Сподіваюся, до цього не доклатася ні я, ні те, що я тоді робила.

Одразу після його смерті моя мати, схлипуючи, вибігла з їхньої спільної спальні й кинулася до стіни. Тоді я зрозуміла, що стану інакшою. Тієї миті я збагнула, що більше ніколи не зможу повністю контролювати вогонь усередині себе. Того дня я стала іншою істотою, в мені стало менше людського. Тепер я розумію: все, що відбулося згодом, почалося тоді.

Церемонію провели на околиці міста, біля піщаних дюн. Була середина дня, і стояла жахлива спека. Його тіло лежало на відрізьку щільної білої тканини, оточене гірляндю з переплечених пальмових гілок. Я стала на коліна в пісок біля його тіла й попрощалася з ним востаннє. Ніколи не забуду його обличчя. Воно вже не було схожим на татове. У тата була темно-брунатна шкіра та повні губи. Це обличчя мало запалі щоки, губи на ньому здулися, а шкіра скидалася на сірувато-коричневий папір. Татів дух кудись пішов.

Я відчула поколювання на карку. Мое біле покривало кепсько захищало від нерозумних і боязких людських очей. Тепер за мною постійно всі стежили. Я зціпила зуби. Довкола мене ридали і стогнали, стоячи на колінах, жінки. Тата щиро любили попри те, що він одружився з моєю матір'ю, жінкою з такою донькою, як я, – донькою-еву. Це вже давно пробачили, зарахувавши до помилок, яких може припуститися й найвидатніша людина. За стогами я розчула тихе скигління матері. Вона зазнала найбільшої втрати.

Настала її черга прощатись. Опісля його понесуть на кремацію. Я поглянула на його лице ще раз, востаннє. Подумала: «Я більше ніколи тебе не побачу». До цього я не була готова. Я кліпнула і торкнулася своїх грудей. Тоді воно й сталося... коли я торкнулася своїх грудей. Попервах це скидалося на лоскіт, від якого свербіло. Невдовзі це виросло у щось більше.

Що завзятіше я намагалася встати, то більше воно посилювалось і то далі розросталася моя скорбота. «Його не можна забирати, – гарячково подумала я. – В його кузні лишається

так багато металу. Він не закінчив своєї роботи!» Це відчуття повністю охопило мої груди та розійшлося променями по всьому тілу. Я згорбила плечі, щоб його стримати. Тоді заходилася витягувати його з людей довкола себе. Здригнулася і скреготнула зубами. Мене наповнював гнів. «Ох, тільки не тут! – подумала я. – Не на татовій церемонії!» Життя не давало мені спокою достатньо надовго, щоб я бодай оплакала свого померлого батька.

За мною припинилися стогони. Тільки й було чути, що легенький вітерець. Це було відверто моторошно. Піді мною, в землі чи, може, деінде, щось з'явилося. Раптом мене вдарило болісними почуттями до тата, які плекали всі довкола мене.

Я несвідомо поклала долоню йому на руку. Люди закричали. Я не повернулася. Я була надто зосереджена на тому, що мала зробити. Мене ніхто не намагався відтягнути. Мене ніхто не торкався. Дядька моєї подруги Люю якось ударило блискавкою під час незвичної для сухого сезону бурі унгва. Він вижив, але без упину торочив про те, як воно було – відчувати жахливий дрож ізсередини. Саме так я почувалася зараз.

Я нажахано охнула. Я не могла прибрати пальців із татової руки. Вони злилися з ним. Шкіра пісочного кольору в мене на долоні плавно перетікала в його сіро-брунатну шкіру. З'явився горбок змішаної плоті.

Я закричала.

Крик застряг у мене в горлі, і я закашляла. Тоді витріщилася. Татові груди неквапливо рухалися вгору та вниз, вгору та вниз... він дихав! Я одночасно відчула відразу й відчайдушну надію. Глибоко вдихнула і скрикнула:

– Живи, тату! Живи!

На мої зап'ястки опустилася пара рук. Я точно знала, чиї це руки. Один його палець був зламаний і перев'язаний. Якщо він не прибере від мене руки, я завдам йому значно страшнішого болю, ніж п'ять днів тому.

– Оньесонву, – промовив Аро мені на вухо й хутко прибрав руки з моїх зап'ястків. Ох, як же я його ненавиділа. Але послухала.

– Він пішов, – сказав Аро. – Відпусти, щоб ми всі змогли від цього звільнитися.

Чомусь... я так і зробила. Відпустила тата.

Довкола знову запала мертва тиша.

Неначе світ на мить опинився під водою.

Тоді сила, що накопичилася всередині мене, вирвалася. Мені здуло з голови покривало, і звільнені коси полетіли назад. Усіх і все – Аро, мою матір, рідних, друзів, знайомих, незнайомців, стіл із іжею, п'ятдесят бульб ямсу, тринадцять великих плодів баобаба, п'яťох корів, десятих кіз, тридцятьох курей і купу піску – відкинуло назад. У місті на тридцять секунд вимкнулася електрика; згодом із будинків доведеться вимітати пісок, а комп'ютери, пошкоджені пилом, понесуть на ремонт.

Знову та підводна тиша.

Я поглянула на свою долоню. Коли спробувала відірвати її від холодної, нерухомої, мертвої руки тата, почулося, наче щось лущить, наче відходить слабенький клей. Від моєї долоні на татовій руці залишився обрис із висохлого слизу. Я потерла пальцями об пальці. Між ними потріскалося й відлущилося ще трохи цієї речовини. Я поглянула на тата ще раз. А тоді впала на бік і знепритомніла.

То було чотири роки тому. Тепер поглянь на мене. Тут знають, що в усьому винна я. Хочуть побачити мою кров, хочуть змусити мене страждати, а потім хочуть мене вбити. Хоч що станеться після цього... дозволь мені зупинитися.

Сьогодні ти хочеш знати, як я стала такою, яка є. Ти хочеш знати, як я до цього дійшла... Це довга історія. Але я тобі розповім... Я тобі розповім. Якщо ти віриш у те, що кажуть про мене інші, ти дурень. Я розповідаю тобі свою історію на протипагу всім цим побрехенькам. На щастя, в цьому твоєму ноутбуці поміститься навіть моя довга оповідь.

У мене є два дні. Сподіваюся, їх вистачить. Усе це скоро вийде мені боком.

Мати назвала мене Он'єсонву. Це означає «Хто боїться смерті?» Вона нарекла мене влучно. Я народилася двадцять років тому, під час лихоліття. За іронією долі, виросла я далеко від усіх убивств...

Розділ 2

Тато

Всякий може зрозуміти, що я – дитина від згвалтування, лише поглянувши на мене. Але тато, вперше мене побачивши, геть не звернув на це уваги. Він – єдина людина, крім моєї матері, про яку я можу сказати, що вона полюбила мене з першого погляду. Почасти саме

тому мені було так важко його відпустити, коли він помер.

Саме я обрала тата для своєї матері. Мені було шість років.

Ми з матір'ю нещодавно прийшли до Джвагіра. До цього ми були пустельними кочівницями. Якось, коли ми блукали пустелею, мати зупинилася, ніби почувши інший голос. У неї часто бували такі дивацтва: вона мовби розмовляла з кимось, але не зі мною. Тоді вона сказала:

— Тобі час іти до школи.

Я була ще надто малою, щоби зрозуміти її справжні мотиви. У пустелі я почувалася цілком щасливою, але невдовзі після того, як ми прибули до міста Джвагіра, моїм ігровим майданчиком став місцевий ринок.

За перші кілька днів мати продала більшість своїх кактусових десертів, щоб швидко заробити. У Джвагірі кактусові десерти були цінніші за гроші. Це був смачний делікатес. Моя мати самотужки навчилася його виробляти. Вона, певно, завжди мала намір повернутися до цивілізації.

За кілька тижнів вона висадила шматочки кактуса, які зберегла, і поставила ятку. Я допомагала їй як могла. Носила та розкладала речі, а також закликала покупців. За це вона щодня виділяла мені годину вільного часу на блукання. У пустелі ясними днями я наважувалася відходити від матері на милу з лишком. Я ніколи не губилася. Тож ринок для мене був малий. Однак там було на що подивитись, а халепа могла чигати за кожним рогом.

Я була щасливою дитиною. Коли я проходила, люди невдоволено прицмокували, бурчали й відводили очі. Та мені було байдуже. Треба ж було ганятися за курми та свійськими лисами, презирливо презиратися з іншими дітьми, спостерігати за суперечками. Пісок на землі часом бував мокрим від розлитого верблюжого молока; також він бував маслянистим і пахучим від ароматичної олії з переповнених пляшечок, яка змішувалася з попелом від пахощів і часто липнула до верблюжого, коров'ячого чи лисячого гною. Тутешній пісок був дуже забруднений, тоді як у пустелі видавався неторканим.

На той час, коли я знайшла тата, ми прожили у Джвагірі всього кілька місяців. Того доленосного дня було спекотно й сонячно. Я пішла від матері, взявши з собою чашку води. Найперше мені захотілося піти до найдивнішої будівлі Джвагіра – Дому Осугбо. Мене завжди щось вабило до цієї великої квадратної будівлі. Вона, прикрашена дивними фігурами та символами, була найвищою спорудою у Джвагірі, а також єдиною повністю збудованою з каменю.

— Колись я туди зайду, — сказала я, пильно дивлячись на неї. — Але не сьогодні.

Я відійшла далі від ринку та опинилася в районі, якого ще не досліджувала. У магазині електроніки продавали потворні відновлені комп'ютери. То були невеликі чорні та сірі прилади з оголеними материнськими платами та потрісканими корпусами. Я замислилася: може, вони й на дотик такі огидні, як на вигляд? Мені ще не довелося торкатися комп'ютера. Я потягнулася до одного з них.

– Та! [1 - Та – вигук з мови гауса, що приблизно відповідає українському «стій», «стоп». (Тут і далі прим. пер.)] – вигукнув власник із-за рундука. – Не чіпай!

Я відпила трохи води й пішла далі.

Врешті-решт ноги принесли мене до печери, повної вогню та шуму. Парадні двері тієї білої цегляної будівлі стояли відчинені. Всередині було темно – лише вряди-годи спалахувало вогненно-червоне світло. З приміщення, наче із роззявленої пащі чудовиська, виходив жар, гарячіший за вітерець. На фасаді будівлі висіла чимала вивіска:

КУЗНЯ ОГУНДІМУ – БРОНЗИ НЕ ЗЖЕРТИ БІЛИМ МУРАХАМ, ЗАЛІЗА НЕ ЇДЯТЬ ЧЕРВИ

Я примружилася й розгледіла всередині високого, дуже мускулистого чоловіка. На його смаглявій лискучій шкірі темніла сажа. «Схожий на якогось героя з Великої Книги», – подумала я. На руках він мав рукавиці, сплетені з тонких металевих ниток, а на його обличчі були міцно закріплені чорні захисні окуляри. Він, роздувши ніздрі, бив по вогню великим молотом. На його велетенських руках із кожним ударом грали м'язи. Він міг би бути сином Огун, богині металу. У його рухах було видно велику радість. «Але він, здається, дуже хоче пити», – подумала я. Уявила собі, як палає його горло, повне попелу. Чашка води досі була при мені. Вона була наполовину повною. Я зайшла до його кузні.

Всередині було ще спекотніше. Однак я виросла в пустелі. Я звикла до крайньої спеки та холоду. Я насторожено стежила, як з металу, по якому він б'є, розсипаються іскри. А тоді якомога поштивіше сказала:

– Ого [2 - Ога – пан (мова йоруба).], у мене для вас є вода.

Мій голос його наполохав. А побачивши, що в кузні стоїть довготелеса маленька дівчинка з тих, кого люди звуть еву, він наполохався ще більше. Він підняв захисні окуляри. Шкіра довкола його очей, там, куди не падала сажа, мала приблизно такий колір, як і темно-брунатна шкіра моєї матері. «Білки його очей страшенно білі як на людину, що весь день дивиться на вогонь», – подумала я.

– Дитино, тобі тут не місце, – сказав він. Я відступила. Голос у нього був лункий. Звучний. Якби ця людина заговорила в пустелі, її б почули тварини за багато миль.

– Тут не так уже й жарко, – сказала я. Простягнула йому воду.

– Ось, – я підійшла ближче, гостро усвідомлюючи, хто я така. Я була вдягнена в зелену сукню, яку мені пошила мати. Матерія, хоч і легка, але вкривала мене повністю, аж до щиколоток і зап'ястків. Вона була б рада закрити мені лице покривалом, але не наважувалася.

Це було дивно. Здебільшого мене цуралися, тому що я була еву. Але часом довкола мене збиралася юрба жінок.

– Але ж її шкіра... – казали вони одна одній, ніколи не звертаючись безпосередньо до мене. – Вона така гладенька й ніжна. На вигляд – майже як верблюже молоко.

– А волосся в неї дивовижно пишне, схоже на хмарку з висушеної трави.

– Очі в неї – як у пустельної кішки.

– Ані творить з потворності дивну вроду.

– Можливо, до свого Одинадцятого ритуалу вона стане вродливою.

– А нащо їй його проходити? Її ж ніхто не візьме заміж.

А тоді – сміх.

На ринку чоловіки пробували мене вхопити, але я завжди була швидша та вміла дряпатися. Навчилася в пустельних котів. Усе це збивало з пантелику мій шестирічний розум. Тепер, стоячи перед ковалем, я боялася, що він теж оцінить мої потворні риси як дивовижно чарівливі.

Я простягнула йому чашку. Він узяв її й почав довго, жадібно пити, втягуючи кожную краплинку. Я була висока як на свій вік, але й він був високий як на свій. Побачити усмішку на його обличчі я змогла, лише відкинувши голову назад. Він протяжно й полегшено зітхнув і віддав мені чашку.

– Добра вода, – сказав він і повернувся до свого ковадла. – Ти надто висока і вже точно надто смілива, щоб бути водяним духом.

Я всміхнулась і сказала:

– Мене звати Онъесонву Убайд. А вас, ого?

– Фаділь Огундіму, – відповів він і поглянув на свої руки в рукавичках. – Я б потиснув тобі

руку, Онъесонву, але рукавиці в мене розпечені.

– То пусте, ого, – сказала я. – Ви ж коваль!

Він кивнув.

– Як і мій батько, його батько, його батько і до нього.

– Ми з матір'ю всього кілька місяців як сюди дісталися, – бовкнула я. Аж тут усвідомила, що вже вечоріє. – Ой. Мені час іти, ого Огундіму!

– Дякую за воду, – сказав він. – Ти правильно подумала. Я хотів пити.

Після того я ходила до нього часто. Він став моїм найкращим і єдиним другом. Якби моя мати знала, що я воджуся з чужим чоловіком, вона б побила мене й на кілька тижнів позбавила вільного часу. Учень коваля, чоловік на ім'я Джі, ненавидів мене й показував це, шкірячись з огидою щоразу, коли мене бачив, ніби я була хворою дикою твариною.

– Не зважай на Джі, – порадив коваль. – З металом він справляється добре, але уяви йому не вистачає. Прости йому. Він примітивний.

– А ви вважаєте, що в мене лихий вигляд? – спитала я.

– Ти прекрасна, – всміхнувся він у відповідь. – Те, як дитину було зачато, – не її провина і не її тягар.

Я не знала, що означає слово «зачато», а питати не стала. Він назвав мене прекрасною, і я не хотіла, щоб він узяв свої слова назад. На щастя, Джі зазвичай приходив пізно, коли ставало прохолодніше.

Невдовзі я почала розповідати ковалеві про своє життя в пустелі. Я була надто юна, щоби знати, що маю тримати такі дражливі відомості при собі. Я не розуміла, що мое минуле, саме мое існування – дражлива тема. Він, своєю чергою, розповів мені дещо про метал – скажімо, який метал легко піддається теплу, а який – ні.

– Якою була ваша дружина? – якимось чином запитала я. Насправді це я просто патякала, аби не мовчки. Мене більше цікавив невеликий стосик хліба, який він мені купив.

– Нджері. Вона була чорношкіра, – сказав він і обхопив одне стегно обома великими руками. – А ще мала дуже сильні ноги. Вона була наїзницею, брала участь у перегонах на верблюдах.

Я проковтнула хліб, який жувала.

– Справді? – вигукнула я.

– Кажали, що вона тримається на верблюдах завдяки ногам, але я знав правду. Вона також мала певний дар.

– Який дар? – запитала я, нахилившись уперед. – Вона вміла проходити крізь стіни? Літати? Їсти скло? Обертатися на жука?

Коваль засміявся.

– Ти дуже багато читаєш, – сказав він.

– Я двічі прочитала Велику Книгу! – похвалилася я.

– Це вражає, – промовив він. – Що ж, моя Нджері вміла розмовляти з верблюдами. Розмовляти з верблюдами – це чоловіча робота, тож вона обрала замість цього перегони на верблюдах. І Нджері не просто змагалася в перегонах. Вона в них перемагала. Ми познайомилися підлітками. Одружилися, коли нам було по двадцять.

– Який у неї був голос? – запитала я.

– О, її голос був бентежний і прекрасний, – сказав він.

Тут я спантеличено насупилася.

– Вона була дуже гучна, – пояснив він і взяв шматочок мого хліба. – Вона дуже багато сміялася, коли раділа, і дуже багато кричала, коли дратувалася. Розумієш?

Я кивнула.

– Якийсь час ми були щасливі, – сказав він і зупинився.

Я стала чекати, коли він продовжить. Знала, що зараз буде найгірше. Коли ж він просто витріщився на свій шматочок хліба, я сказала:

– Ну? Що було далі? Вона вас образила?

Він реготнув, і я зраділа, хоч і питала всерйоз.

– Ні, ні, – відповів він. – У день найшвидших перегонів у її житті сталося дещо жахливе. Це треба було бачити, Оньесонву. Це був фінал перегонів на честь свята дощу. Вона вже перемагала в цих перегонах, але того дня збиралася побити світовий рекорд швидкості на

дистанції в півмилі.

Він зупинився.

– Я був на фінішній прямій. Ми всі там були. Земля ще лишалася слизькою після сильного дощу, який пройшов уночі. Перегони треба було проводити в якийсь інший день. Її верблюд наближався, біг так, що в нього аж ноги підгиналися. Він біг так швидко, як ще не біг жоден верблюд. – Коваль заплющив очі. – Зробив один неправильний крок і... впав. – У нього урвався голос. – Кінець кінцем Нджері погубили саме сильні ноги. Вони втрималися, коли верблюд упав, і він розчавив її своєю вагою.

Я охнула й затиснула рота руками.

– Якби вона впала з верблюда, то вижила б. Ми прожили у шлюбі всього три місяці. – Він зітхнув. – Верблюд, на якому вона їхала, відмовився йти від неї. Він повсюди ходив за її тілом. За кілька днів після її кремації верблюд помер від туги. Верблюди повсюди плювалися та стогнали ще кілька тижнів.

Він знову надягнув рукавиці й повернувся до ковадла. Розмова скінчилася.

Минали місяці. Я й далі ходила до нього раз на кілька тижнів. Я знала, що випробовую долю з моєю матір'ю. Але вважала, що тут варто ризикувати. Якось він запитав, як у мене справи.

– Нормально, – відповіла я. – Про вас учора говорила одна пані. Сказала, що ви – найвидатніший коваль усіх часів і що якийсь Осугбо добре вам платить. Це йому належить Дім Осугбо? Я завжди хотіла туди зайти.

– Осугбо – не людина, – відповів він, оглядаючи шмат кутого заліза. – Це група джвагірських старійшин, які підтримують лад, голови нашого уряду.

– О, – сказала я, не знаючи й не бажаючи знати, що означає слово «уряд».

– Як твоя мати? – запитав він.

– Добре.

– Я хочу з нею познайомитися.

Я затамувала подих і насупилася. Якщо вона довідається про нього, я отримаю найстрашнішого прочухана в житті, а тоді втрачу єдиного друга. «Нащо йому з нею знайомитися?» – замислилася я, раптом відчувши, що сильно ревную матір. Але як мені перешкодити їхньому знайомству? Я закусила губу і з великою неохотою сказала:

– Гаразд.

На превеликий жаль для мене, він прийшов до нашого намету того ж вечора. Та все ж таки він мав приголомшливий вигляд у довгих білих вільних штанях і білому кафтані[3 - Кафтан – вільний, подібний до туніки верхній одяг, популярний у Західній Африці.]. На голові в нього було біле покривало. Повністю вдягнутись у біле означало показати себе дуже скромною людиною. Зазвичай так робили жінки. Якщо ж так робив чоловік, то це був дуже незвичний випадок. Він знав, що до моєї матері слід підходити обережно.

Попервах моя мати боялась і сердилася на нього. Коли він розповів їй про свою дружбу зі мною, вона так сильно ляснула мене по сідницях, що я втекла і проплакала кілька годин. Однак менш ніж за місяць тато і моя мати одружилися. Наступного дня після весілля ми з матір'ю переїхали до нього жити. Після цього все мало бути ідеально. П'ять років нам було добре. А тоді почалися дива.

Розділ 3

Перервана Розмова

Тато був тим, що тримало мене з матір'ю у Джвагірі. Але я все одно врешті-решт опинилася б тут, навіть якби він був живий. Я взагалі не мала залишатись у Джвагірі. Я була надто неспокійною, і мною керувало дещо інше. Від мене були проблеми з моменту мого зачаття. Я була чорною плямою. Отрутою. Це дійшло до мене, коли мені сповнилося одинадцять років. Коли зі мною сталося дещо дивне. Цей випадок змусив матір нарешті розповісти мені мою огидну історію.

Був вечір, швидко наближалася гроза. Я стояла в задніх дверях і дивилася, як вона насувається, аж тут у материному садку просто в мене перед носом великий орел напав на горобця. Орел повалив горобчика на землю й полетів із ним геть. Із тіла пташинки впало три скривавлених брунатних пір'їнки. Вони приземлилися серед материних помідорів. Коли я підійшла й узяла одну пір'їну, загуркотів грім. Я потерла кров між пальцями. Чому я це зробила, не знаю.

Вона була липка. А її мідний запах обпалив мені ніздрі так, ніби я вся була нею вкрита. Я чомусь схилила голову набік, слухаючи й відчуваючи. «Тут щось коїться», – подумала я. Небо потемніло. Вітер посилювався. Він приніс... інший запах. Дивний запах, який я відтоді

навчилася впізнавати, але ніколи не зумію описати.

Що більше я вдихала цей запах, то більше у мене в голові щось коїлося. Я подумала, чи не забігти мені всередину, але не хотіла заносити це до хати, хоч що то було. Далі я вже не могла рухатися навіть за власним бажанням. Щось задзижчало, потім стало боляче. Я заплющила очі.

У моїй голові були двері, двері зі сталі, з дерева, з каменю. Біль з'явився через те, що ці двері прочинялися. Крізь них проходило гаряче повітря. Мое тіло стало якимось дивним – з кожним моїм рухом ніби щось розбивалося. Я впала на коліна й виблювала. Всі м'язи у моєму тілі скрутило. А тоді я перестала існувати. Нічого з того часу не пам'ятаю. Навіть темряви.

Це було жахливо.

Далі я застрягла високо на гілках велетенського дерева іроко, що росло в центрі міста. Я була гола. Йшов дощ. Приниження і спантеличення постійно супроводжували мене в дитинстві. Хіба дивно, що гнів ніколи за ними не барився?

Я затамувала подих, щоб не захлипати від шоку та страху. Гілляка, за яку я трималася, була слизька. А ще я не могла позбутися відчуття, ніби щойно вмерла наглою смертю й повернулася до життя. Але тоді це не мало значення. Як же мені злізти?

– Стрибай! – крикнув хтось.

Унизу стояли мій батько і якийсь хлопчина, що тримав над головою кошик. Я скреготнула зубами і вчепилася в гілку ще сильніше, розгнівана і знічена.

Тато витягнув руки.

– Стрибай! – крикнув він.

Я завагалася, думаючи: «Не хочу вмирати знову». Пхенькнула. Щоб уникнути подальших думок, я стрибнула. Ми з татом повалилися на мокру землю, вкриту плодами іроко. Я сяк-так піднялась і притиснулася до нього, намагаючись сховатись, а він зняв із себе сорочку. Я швидко накинула її на себе. Завдяки дощу добре відчувався гіркий запах розчавлених плодів. Вивести зі шкіри цей запах і пурпурові плями ми зможемо, лише добре скупавшись. Татів одяг було зіпсовано. Я роззирнулася довкола. Хлопчина зник.

Тато взяв мене за руку, і ми мовчки пішли додому, вражені. Плентаючись крізь дощ, я ледве тримала очі розплющеними. Я була страшенно виснажена. Додому ми добиралися

неначе цілу вічність. «Я що, так далеко зайшла? – подумалося мені. – Що... як?»
Опинившись удома, я зупинила тата біля дверей.

– Що сталося? – нарешті запитала я. – Звідки ти знав, де мене знайти?

– Поки що тебе треба просто висушити, – заспокійливо промовив він.

Коли ми відчинили двері, до нас підбігла мати. Я наполягла на тому, що в мене все добре, але це було не так. Я знову провалювалась у забуття. Я попростувала до своєї кімнати.

– Хай іде, – сказав матері тато.

Я заповзла в ліжку й тепер уже провалилася в нормальний глибокий сон.

– Вставай, – прошепотіла мати. Минуло кілька годин. У мене злиплись очі й боліло все тіло. Я повільно сіла, тручи собі обличчя. Мати підсунула свій стілець ближче до мого ліжка.

– Не знаю, що з тобою сталося, – сказала вона. Але при цьому відвела від мене погляд. Навіть тоді я замислилася, чи правду вона каже.

– Я теж не знаю, мамо, – відповіла я. Зітхнула, розтираючи зболілі руки та ноги. Моя шкіра ще пахла плодами дерева іроко.

Вона взяла мене за руки.

– Я розповім це тобі лише один раз – зараз. – Вона, завагавшись, хитнула головою і сказала сама до себе: – О Ані, їй же тільки одинадцять років. – Тоді вона схилила голову набік і я впізнала її погляд. Мати знову дивилася так, наче до чогось прислухалася. Шумно зітхнувши, вона кивнула.

– Мамо, що...

– Сонце було високо в небі, – промовила вона тихим голосом. – Воно освітлювало все. Тоді вони і прийшли. Коли більшість жінок, ті, які були старші п'ятнадцяти, вели Розмову в пустелі. Мені було років двадцять...

Бойовики нуру чекали на це усамітнення – чекали, коли жінки океке підуть у пустелю і залишаться там на сім днів, щоб ушанувати богиню Ані. «Океке» означає «створені».

Люди океке мають шкіру кольору ночі, тому що їх було створено раніше за день. Вони були перші. Згодом, коли відбулося вже багато, з'явилися нуру. Вони прийшли з зірок і саме тому мають шкіру кольору сонця.

Про ці назви, напевне, домовилися в мирні часи, бо було добре відомо: океке народилися, щоб бути рабами нуру. Колись давно, в епоху Давньої Африки, вони зробили щось жахливе і змусили Ані обтяжити їх цим обов'язком. Так написано у Великій Книзі.

Наджіба, хоч і жила з чоловіком у маленькому селі океке, де рабів не було, знала своє місце. Якби вона (та й усі інші мешканці її села) жила усього за п'ятнадцять миль на схід, у Королівстві Семи Рік, де могла б мати більше, вона б усе життя служила нуру.

Більшість дотримувалася старого прислів'я: «Дурна та змія, що мріє стати ящіркою». Але якось, за тридцять років до того, група чоловіків і жінок океке з міста Зіна його відкинули. Їм обридло. Вони повстали – почали бунтувати, вимагати й відмовлятися. Їхня пристрасть поширилася в сусідніх містах і селах Семиріччя. Ці океке дорого заплатили за честолюбство. Заплатили всі, як завжди буває під час геноциду. Відтоді це періодично повторювалося. Тих бунтівних океке, які уникали винищення, гнали на Схід.

Наджіба опустила голову на пісок, заплющивши очі та звернувши увагу всередину себе. Розмовляючи з Ані, вона всміхалася. Десятирічною вона почала подорожувати соляними шляхами разом з батьком і братами, які торгували сіллю. Тоді вона й полюбила відкриту пустелю. А ще вона завжди обожнювала мандри. Вона всміхнулася ширше й занурила голову в пісок іще глибше, не зважаючи на звуки жіночих молитов довкола себе.

Наджіба розповідала Ані, як вони з чоловіком кілька днів тому сиділи ввечері надворі та побачили, як з неба падають п'ять зірок. Як кажуть, скільки зірок у падінні побачать дружина та чоловік, стільки дітей у них буде. Вона засміялася собі під носа. Вона й гадки не мала, що після цього дуже довго не сміятиметься.

– Ми маємо небагато, але мій батько б цим пишався, – проказала Наджіба глибоким голосом. – Ми маємо будинок, у який весь час проникає пісок. Свій комп'ютер ми купили вже старим. Наша вловна станція збирає з хмар аж удвічі менше води, ніж має. Знову почалися вбивства, та ще й недалеко. Дітей ми ще не маємо. Але ми щасливі. І я дякую тобі...

Замурчали скутери. Вона підняла голову. Їх було чимало, і кожен – із жовтогарячим прапором на спинці сидіння. Скутерів, вочевидь, було щонайменше сорок. Наджібу та її групу відділяло від села кілька миль. Вони пішли чотири дні тому, при цьому пили воду та їли тільки хліб. Тож вони були не лише самі, а ще й слабкі. Вона точно знала, що це за люди. «Звідки вони знали, де нас знайти?» – подумала вона. Пустеля замела їхні сліди кілька днів тому.

Нарешті ненависть дісталася її домівки. Її село було тихим місцем, де хати зовсім малі, але добре збудовані, ринок – невеликий, але з добрим запасом товарів, а найвизначнішою подією було весілля. Це було миле, нешкідливе місце, сховане лінивими пальмами. Було дотепер.

Скутери об'їжджали жінок колами, а Наджіба тим часом озирнулася на рідне село. Вона застогнала так, ніби її вдарили в живіт. У небо здіймався чорний дим. Богиня Ані не потурбувалася сказати жінкам, що вони ось-ось помруть. Що, поки вони ховають голови в піску, їхніх дітей, чоловіків, родичів, які лишилися вдома, вбивають, а їхні оселі палять.

На кожному скутері їхало по чоловікові, а на кількох із чоловіками сиділи жінки. Вони ховали сонячні обличчя за жовтогарячими покривалами. Їхній дорогий військовий стрій – штани та футболки пісочного кольору, а також шкіряні чоботи, – мабуть, був оброблений термічним гелем, щоб не нагрівався на сонці. Витріщившись на дим і вставши з роззявленим ротом, Наджіба згадала, що її чоловік завжди хотів собі термічного гелю для одягу, коли працював на пальмах. Гель ніколи не був йому по грошах. «І ніколи не буде», – подумалося їй.

Жінки океке закричали та побігли хто куди. Наджіба закричала так голосно, що з її легень начисто вилетіло повітря, а тоді відчула, як у глибині її горлянки щось слабшає. Згодом вона збагне, що так її назавжди покинув голос. Вона побігла у протилежному до села напрямку. Але нуру оточили їх великим колом і знову зігнали разом, наче диких верблюдів. Жінки океке зіщулилися, їхня довга одіж барвінкового кольору затріпотіла від вітерцю. Чоловіки нуру злізли зі скутерів, за ними – жінки нуру. Вони підійшли ближче. Тоді й почалося гвалтування.

Усіх жінок океке, і молодих, і зрілих, і старих, було згвалтовано. Неодноразово. Ті чоловіки не стомлювалися – вони ніби були зачаровані. Розрядившись в одну жінку, вони віддавали наступним ще більше. Гвалтуючи, вони співали. Жінки нуру, які приїхали з ними, сміялися, тицяли пальцями й теж співали. Вони співали спільною мовою сіпо, щоб їх розуміли жінки океке.

Кров океке тече як водиця,
Ми грабуєм їх і ганьбим їхніх предків.
Б'єм від душі ми їх усіх
І женемо з земель чужих.
А що в нас сила Ані є,
То ми на порох вас зітрем.
Потворні брудні раби, Ані нарешті вас знищила!

Наджібі дісталася найгірше. Інших жінок океке били і гвалтували, а тоді їхні насильники йшли далі, даючи їм перепочити якусь мить. А чоловік, який заволодів Наджібою, лишився з нею, і з цього не сміялася, спостерігаючи, жодна жінка нуру. Він був високий і сильний, як

бик. Як тварина. Покривало приховувало його обличчя, але не його лють.

Він схопив Наджібу за пишні чорні коси й відтягнув на кілька футів від інших. Вона спробувала підвестись і тікати, але він кинувся на неї занадто швидко. Побачивши його ніж, блискучий і гострий, вона перестала битися. Він засміявся й розрізав тим ножем їй одяг. Вона вдивилася в його очі – єдину частину ворожого обличчя, яку бачила. У них, золотаво-карих і злих, посмикувалися кутики.

Стримуючи її, він витягнув із кишені прилад у формі монети й поклав біля неї. За допомогою таких приладів люди стежили за часом і погодою, зберігали файл Великої Книги. У цьому приладі був записний механізм. Піднявшись, крихітне чорне очко його камери клацнуло, задзижчало й почало записувати. Чоловік заспівав і встромив ножа в пісок біля Наджібиної голови. На його колодку сіли двоє великих чорних жуків.

Він розсунув їй ноги і, не припиняючи співу, вдерся у неї. А між піснями він вимовляв незрозумілі їй слова мовою нуру. Розпалені, колючі, сердиті слова. За якийсь час у Наджібі закипів гнів і вона плюнула в нього й загарчала йому у відповідь. Він схопив її за шию, взявся за ніж і наставив його вістря на її ліве око так, що вона знову завмерла. Тоді він заспівав іще голосніше і вдерся в неї ще глибше.

Врешті-решт Наджіба захолола, потім заніміла, а тоді – затихла. Вона перетворилася на два ока, які стежили за тим, що відбувалося. Певною мірою вона завжди була такою. Дитиною вона впала з дерева і зламала руку. Вона спокійно піднялася попри біль, пішла від переляканих друзів, прийшла додому й розшукала матір, яка відвела її до подруги, що вміла вправляти зламані кістки. Наджіба завжди дратувала батька незвичною поведінкою, коли її били за бешкети. Хоч як сильно він її шльопав, вона не видавала ані звуку.

«Алусі цієї дитини не має сорому!» – завжди казав він її матері. Але у звичному для себе доброму настрої батько хвалив цей бік Наджіби, часто кажучи: «Хай твій алусі мандрує, дочко. Побач те, що можеш побачити!»

Тепер заявив про себе її алусі, безтілесна її частина, здатна притлумлювати біль і спостерігати. Її розум фіксував події, як прилад того чоловіка. Фіксував кожну деталь. Її розум помітив: коли цей чоловік співає, голос у нього гарний, незважаючи на те, про що він співає.

Це тривало години зо дві, хоча Наджібі здавалося, що минуло півтори доби. Їй запам'яталося, що вона бачила, як сонце перетнуло небо, зайшло і знову зійшло. Важливо тут одне: це тривало довго. Нуру співали, сміялися, гвалтували, а декілька разів і вбили. Потім вони поїхали. Наджіба лежала на спині розхристана, з виставленим на сонце животом, побитим і в синцях. Прислухавшись (може, хтось дихає, стогне, плаче?), вона якийсь час не чула нічого. Добре.

А тоді вона почула крик Амаки:

– Вставай!

Амака була на двадцять років старша за Наджібу. Вона була сильна й часто ставала голосом жіноцтва в її селі.

– Вставайте, всі! – вигукнула Амака й заточилася. – Підйом!

Вона підйшла до кожної жінки, копаючи їх.

– Ми пропали, але якщо ще дихаємо, померати тут не будемо.

Амака копала жінок у стегна й тягнула їх за руки, а Наджіба слухала й не рухалася. Вона сподівалася досить добре прикинутися мертвою, щоб обдурити Амаку. Вона знала, що її чоловік загинув, а якщо й ні, то він більше ніколи її не торкнеться.

Чоловіки нуру, та й їхні жінки, зробили те, що зробили, не лише для того, щоб помучити та осоромити. Вони хотіли створити дітей-еву. Такі діти – не діти забороненого кохання нуру та океке й не ноа, безбарвні від народження океке. Еву – це діти насильства.

Жінка океке нізачо не вб'є дитину, що в ній зародилася. Щоби зберегти життя дитині у своєму лоні, вона піде навіть проти власного чоловіка. Однак звичай твердить, що дитина є дітям свого батька. Ці нуру посіяли отруту. Жінка океке, народивши дитину-еву, ставала пов'язаною через дитину з нуру. Нуру прагнули знищувати родини океке в самісінькому корені. Цей їхній жорстокий задум Наджібу не цікавив. У ній не зародилася дитина. Їй хотілося лише померти. Коли до неї добралася Амака, Наджіба закашляла від одного-єдиного копняка.

– Тобі мене не обдурити, Наджібо. Вставай, – сказала Амака.

Лівий бік обличчя Амаки був синьо-бузковим. Ліве око в неї розпухло й закрилося.

– Чому? – промовила Наджіба своїм новим безсилим голосом.

– Тому що ми так робимо. – Амака простягнула руку.

Наджіба відвернулася.

– Дай мені закінчити вмирати. Дітей я не маю. Так буде найкраще.

Наджіба відчула важкість у лоні. Якщо вона підведеться, усе вліте в неї сім'я вихлюпається. Вона похлинулася від цієї думки, а тоді повернула голову набік і її

вивернуло – щоправда, марно. Коли її шлунок заспокоївся, Амака ще нікуди не поділася. Вона плюнула на землю біля Наджіби. Слина була червоною від крові. Амака спробувала підняти Наджібу. Наджіба відчула різкий біль у череві, але її тіло з її ж волі залишилося безвільним і важким. Врешті-решт Амака, роздратувавшись, відпустила Наджібину руку, знову плюнула й пішла далі.

Жінки, які вирішили жити, сьак-так підвелись і пішли назад до села. Наджіба заплющила очі, відчуваючи, як з порізу в неї на лобі точиться кров. Невдовзі повернулася тиша. «Залишити це тіло буде легко», – подумала вона. Вона завжди дуже любила подорожувати.

Вона лежала там, доки її обличчя не згоріло на сонці. Смерть надходила повільніше, ніж їй хотілося. Вона розплющила очі й сіла. Її зір пристосувався до яскравого сонця лише за хвилину. Тоді ж вона побачила тіла й калюжі крові; пісок вбирав кров у себе так, ніби жінок було принесено в жертву пустелі. Вона поволі встала, підійшла до своєї торби й підняла її.

– Облиш мене, – сказала Тека кілька хвилин по тому, коли Наджіба її потрусила.

Тека одна лишалася живою серед п'яти тіл. Наджіба важко сіла біля неї. Потерла зболілу шкіру голови в тому місці, де її так грубо потягнув за волосся напасник. Вона поглянула на Теку. Її «кукурудзяні ряди»[4 - «Кукурудзяні ряди» – численні тоненькі кіски, що заплітаються дуже близько до голови.] були вкриті піском, а лице кривилося з кожним подихом. Наджіба повільно встала і спробувала зіп'яти Теку на ноги.

– Облиш мене, – повторила Тека, гнівно дивлячись на неї. Наджіба так і зробила.

Вона посунула назад, до села, йдучи в цьому напрямку суто за звичкою. Вона молила Ані послати щось таке, що її вб'є, – скажімо, лева або нових нуру. Але воля Ані була інакша.

Її село палало. Тіли домівки, сади було знищено, палахкотіли скутери. На вулиці лежали тіла. Багато з них були обпалені до невпізнанності. Під час таких набігів вояки нуру хапали найсильніших чоловіків океке, зв'язували, обливали керосином і підпалювали.

Наджіба не бачила нікого з чоловіків чи жінок нуру – ні мертвих, ні живих. Село, що нічого не чекало, не підозрювало, не хотіло знати, було легкою здобиччю. «Дурні», – подумала вона. На вулиці стогнали жінки. Ридали перед рідними оселями чоловіки. Вешталися спантеличені діти. Спека, що розходилася від сонця, підпалених будинків, скутерів і людей, була задушлива. Ще до заходу сонця почнеться нове переселення на схід.

Діставшись свого з чоловіком будинку, Наджіба тихо покликала чоловіка. Тоді обмочилася. Сеча потекла та обпалила їй побиті до синців ноги. Половина будинку була у вогні. Їхній садок знищено дощенту. Але Ідріс, її чоловік, був поруч – сидів на землі, поклавши голову на руки.

– Ідрісе, – ще раз тихо промовила Наджіба.

«Я бачу привида, – подумала вона. – Вітер повіє і звіє його». Його обличчям не текла кров. І він був неушкоджений, хоча коліна його блакитних штанів були вкриті піском, а пахви блакитного кафтану потемніли від поту. Це був він, а не його привид. Наджібі захотілося сказати: «Ані милосердна», – але богиня такою не була. Аж ніяк. Оскільки, хоч Наджібин чоловік і вцілів, Ані вбила Наджібу, але водночас лишила її живою.

Побачивши її, Ідріс радісно скрикнув. Вони кинулися в обійми одне до одного і пробули в них кілька хвилин. Ідріс пах потом, тривогою, страхом і загибеллю. Чим пахла вона сама, було лячно подумати.

– Я – чоловік, але зміг хіба що сховатись, як дитина, – сказав він їй на вухо. Поцілував її в шию. Вона заплющила очі, бажаючи, щоб Ані там-таки забила її на смерть.

– Так було найкраще, – прошепотіла Наджіба.

Тоді він відсторонився від неї, і Наджіба все зрозуміла.

– Дружино, – сказав він, дивлячись на її розірваний одяг. Було видно її лобкове волосся, вкриті синцями стегна, живіт. – Прикрійся! – сказав він і стулив поли її сукні. Його очі зволожилися.

– П-п-прикрійся, о! [5 - «О» – універсальний вигук у нігерійській англійській; зазвичай додається наприкінці речення.] – На його обличчі відобразився ще більший біль, і він узявся за бік. Відступив на крок. Іще раз, примружившись, глянув на Наджібу, а тоді захитав головою, ніби намагаючись щось відігнати. – Ні.

Наджібин чоловік відступав, виставивши руки перед собою, а вона просто стояла.

– Ні, – повторив він. Із його очей лилися сльози, але обличчя стало суворим.

Із застиглим лицем він провів Наджібу поглядом до підпаленого будинку. Всередині Наджіба не стала звертати уваги на жар і звуки будівлі, що тріщала, ляскала й умирала. Вона сумлінно збрала кілька речей, гроші, які перед цим відкладала, один горщик, їхню вловну станцію, портативну гру, яку багато років тому їй подарувала сестра, фотографію, на якій усміхався її чоловік, і полотняний мішечок солі. Сіль ставала в нагоді під час походів у пустелю. Єдина світлина її покійних батьків, яка в неї була, палала.

Наджіба вже не збиралася жити довго. На свій погляд, вона стала тим алусі, який, за словами її батька, завжди в ній жив, – пустельним духом, який любив відходити кудись далеко. Опинившись у селі, вона відчула надію, що її чоловік живий. Знайшовши його,

вона відчула надію, що він буде інакший. Але вона була океке. Нащо їй плекати надії?

Вона могла вижити в пустелі. Цього її навчили щорічні усамітнення з жінками та мандрівки Соляним шляхом разом із батьком і братами. Вона вміла добувати питну воду, витягуючи з неба опади за допомогою вловної станції. Вміла ставити пастки на лисиць і зайців. Уміла знаходити яйця черепах, ящірок і змій. Знала, які кактуси їстівні. А позаяк вона вже була мертва, то не боялася.

Наджіба йшла та йшла, шукаючи, де б його дати своєму тілові померти. «За тиждень», – думала вона, отаборившись. «Завтра», – думала вона, плентаючись далі. Коли вона усвідомила, що вагітна, смерть перестала бути варіантом. Але в душі вона залишалася алусі, керувала своїм тілом і обслуговувала його так, як обходяться з комп'ютером. Вона йшла на схід, подалі від міст нуру, до безплідних земель, де жили вигнанці-океке. Уночі, лігши в наметі, вона чула ззовні голоси жінок нуру, їхні сміх та співи. Вона беззвучно кричала ім у відповідь – мовляв, хай прийдуть і доб'ють її, якщо можуть.

– Я повідриваю вам груди! – казала вона. – Я питиму вашу кров, і вона житиме ту, що зростає в мені!

Уві сні вона часто бачила, як поруч стоїть її чоловік Ідріс, збентежений і сумний. Ідріс щиро кохав її два роки. Вона прокидалася і згадувала, яким він був раніше, дивлячись на його світлину. За якийсь час це перестало допомагати.

Наджіба місяцями перебувала у невизначеному стані, а тим часом її живіт ріс і день пологів наближався. Не маючи чим зайнятися, вона сиділа та вдивлялася в порожнечу перед собою. Інколи грала у свою портативну гру «Похмурі тіні», знов і знов перемагаючи в ній і щоразу здобуваючи вищий результат. Інколи вона розмовляла з дитиною в собі.

– Людський світ жорстокий, – казала Наджіба. – А пустеля прекрасна. Тут можуть спокійно жити алусі, ммуо, всі духи. Коли ти прийдеш, тобі тут теж дуже сподобається.

Вона кочувала – подорожувала у прохолодний час доби, уникаючи міст і сіл. Десь на четвертому місяці її вжалив за п'яту скорпіон. У неї болісно розпухла стопа, і довелося відлежати два дні. Але зрештою вона встала та пішла далі.

Коли у неї нарешті почалися пологи, Наджіба була змушена визнати: те, що вона казала собі всі ці місяці, не було правдою. Вона була не алусі, що скоро народить дитину-алусі. Вона була самотньою жінкою в пустелі. Вона лежала налякана у своєму наметі на тонкому килимку, вдягнена у зношену в пустелі нічну сорочку – єдиний предмет її одягу, у який влізало, розпухаючи, її тіло.

Тіло, яке вона нарешті визнала своїм, снувало план проти неї. Шалено стискаючись і розтягуючись, воно неначе билось з невидимим чудовиськом. Вона лаялася, кричала й

напружувалася. «Якщо я помру тут, дитина помре самотою, – у відчаї думала вона. – Жодна дитина не заслуговує на самотню смерть». Вона трималася. Вона зосередилася.

За годину жажливих переймів її алуці нарешті заступив її. Вона розслабилася, дала йому дорогу й почала стежити, дозволивши своєму тілу робити те, для чого воно було створене. За кілька годин з'явилася дитина. Наджіба могла заприсягтися, що дитина заверещала, ще навіть не вийшовши. Така сердита. Щойно дитина народилася, Наджіба зрозуміла, що вона не любитиме несподіванок і буде нетерплячою. Вона перерізала пуповину, зав'язала пуп і притиснула до грудей дитину. Дівчинку.

Колишучи її, Наджіба з жахом дивилася, як сама невпинно стікає кров'ю. Їй у голову постійно лізли Образи: вона лежить у піску, а з неї витікає сім'я. Тепер, знову ставши людиною, вона втратила невразливість до цих спогадів. Вона зусиллям волі прогнала їх і зосередилася на сердитій дитині в себе на руках.

Годину по тому, коли вона сиділа і кволо роздумувала, чи помре, спливши кров'ю, потік крові сповільнився, а потім зупинився. Вона заснула, тримаючи дитину. Прокинувшись, спромоглася встати. Здавалося, її нутрощі ладні були випасти із міжніжжя, але стояти вона могла. Наджіба придивилася до своєї дитини. Дівчинка мала її повні губи та високі вилиці, але при цьому й вузький прямий ніс незнайомої їй людини.

А її очі... ох, її очі. Вони були золотаво-карі, від нього. Здавалося, то він дивиться на неї через дитину. Шкіра та волосся немовляти мали дивний пісочний відтінок. Наджіба знала про це явище, характерне лише для насильницьки зачатих дітей. «Про це взагалі говориться у Великій Книзі?» Вона не знала напевне. Вона мало що звідти читала.

Люди з народу нуру мали жовто-брунатну шкіру, вузькі носи, тонкі губи та темне або чорне волосся, що скидалося на гриву добре доглянутого коня. Океке мали темно-брунатну шкіру, широкі ніздрі, повні губи та густе чорне волосся, схоже на овечу шкуру. Ніхто не знав, чому діти-еву завжди виглядають так, а не інакше. Вони не схожі ні на океке, ні на нуру й швидше подібні до пустельних духів. Характерне ластовиння з'явиться на щоках маляти лише за кілька місяців. Наджіба вдивилася в очі своєї дитини. Тоді притиснула губи до вуха немовляти й вимовила його ім'я.

– Оньесонву, – сказала Наджіба ще раз. Воно було правильне. Їй хотілося крикнути це запитання в небеса: «Хто боїться смерті?» Але, на жаль, Наджіба не мала голосу й могла його лише прошепотіти. «Колись Оньесонву вимовить своє ім'я правильно», – подумала вона.

Наджіба повільно підійшла до своєї вловної станції та підключила до неї великий бурдюк для води. Ввімкнула прилад. Він видав гучне «вжух» і, як зазвичай, хутко нагнав прохолоди. Оньесонву різко прокинулась і заплакала. Наджіба всміхнулася. Помивши Оньесонву, вона помилася сама. Тоді попила й поїла, не без труднощів погодувала

Онъесонву. Дитина не зовсім розуміла, як узяти груди. Настав час іти. Кров, яка лишилася після пологів, привабить диких тварин.

Наджіба місяцями була зосереджена на Онъесонву й тому була змушена піклуватися про саму себе. Але річ була не тільки в цьому. «Вона сяє, як зірочка. Вона – моя надія», – думала Наджіба, дивлячись на свою дитину. Поза сном Онъесонву була галасливою і вередливою, але спала так само несамовито, залишаючи Наджібі вдосталь часу на справи та відпочинок. Ці дні були спокійними для матері та доньки.

Коли Онъесонву захворіла, в неї почався жар, а жодні Наджібині ліки не спрацювали, настав час розшукати цілителя. Онъесонву було чотири місяці. Вони нещодавно проминули місто океке, що звалося Діліза. Їм довелося повернутися. Так Наджіба вперше за рік з лишком опинилася поруч з іншими людьми. Місцевий ринок стояв на околиці міста. Онъесонву борсалася й горіла в неї на спині.

– Не турбуйся, – сказала Наджіба, йдучи піщаною дюною.

Наджіба ледве стримувалася, щоб не підскакувати від кожного звуку та кожного випадкового дотику до своєї руки. Коли з нею хтось вітався, вона схиляла голову. Довкола були піраміди з помідорів, бочки з фініками, купи вживаних вловних станцій, пляшки олії для смаження, ящики з цвяхами – предмети зі світу, чужого їй і її доньці. У неї ще були при собі гроші, які вона забрала, йдучи з дому, а тут валюта була така сама. Питати в когось дорогу вона боялася, тож цілителя знайшла аж за годину.

Він був низенький і мав гладеньку шкіру. У його невеличкому шатрі стояли брунатні, чорні, жовті та червоні флакони з рідинами та порошками, різноманітні зв'язані стеблини та кошики листя. Палала одна паличка пахощів, що підсолоджувала повітря. У Наджіби на спині кволо запищала Онъесонву.

– Добрий день, – сказав цілитель і вклонився Наджібі.

– Моя... дитина хвора, – обережно промовила Наджіба.

Він насупився.

– Будь ласка, голосніше.

Вона погладила себе по горлу. Він кивнув і підійшов ближче.

– Як ви втратили...

– Не для мене, – сказала вона. – Для моєї дитини.

Під пильним поглядом цілителя вона розповіла Оньесонву, міцно тримаючи її на руках. Цілитель позадкував, і Наджіба мало не заридала. Він відреагував на її доньку майже так само, як її чоловік відреагував на неї.

– Вона?..

– Так, – сказала Наджіба.

– Ви кочуете?

– Так.

– Самі?

Наджіба стиснула губи.

Він глянув їй за спину, а тоді сказав:

– Хутко. Дайте подивлюсь на неї.

Він оглянув Оньесонву та спитав Наджібу, що вона їла, позаяк ані вона, ані її дитина не були виснажені голодом. Дав їй заткнутий корком флакон із рожевою речовиною.

– Давайте їй по три краплі раз на вісім годин. Вона сильна, але якщо ви не даватимете їй цього, вона помре.

Наджіба витягнула корок і понюхала. Запах був солодкий. Що це було, невідомо, але його було змішано зі свіжою пальмовою смолою. Ліки обійшлися у третину її грошей. Вона дала Оньесонву три краплі. Мала втягнула рідину і знову заснула.

Решту грошей вона витратила на запаси. Місцевий діалект був інакший, проте вона все ж могла спілкуватися як мовою сіпо, так і мовою океке. Поки вона гарячково скуповувалася, за нею почали стежити. Втекти назад у пустелю, щойно купивши ліки, їй не дала лише рішучість. Дитині були потрібні пляшечки та одяг, а самій Наджібі – компас, мапа і новий ніж для м'яса. Купивши торбинку фініків, вона повернулася й побачила, що навпроти неї стіною стоять люди. Головно чоловіки – трохи старих і трохи молодих. Здебільшого – приблизно однолітки її чоловіка. Ось вона знов і вскочила. Втім, цього разу вона була сама, а чоловіки, що їй загрожували, були океке.

– Що це? – тихо запитала вона, відчуваючи, як у неї на спині вовтузиться Оньесонву.

– Чия то дитина, матусю? – запитав юнак років вісімнадцяти.

Вона знову відчула, як вовтузиться Оньесонву, і раптом розлютилася до краю.

– Я тобі не матуся! – огризнулася Наджіба, шкодуючи, що в неї не працює голос.

– Твоя дитина, жінко? – той старий скрипів так, наче десятиліттями не пив холодної води.

– Так, – сказала вона. – Дівчинка моя! І більше нічия.

– Ти що, не можеш говорити? – спитав один чоловік і поглянув на свого сусіда. – Вона ворухить ротом, але без звуку. Її брудний язик забрала Ані.

– Ця дитина – нуру! – сказав хтось.

– Вона моя, – якнайгучніше прошепотіла Наджіба. Її голосові зв'язки натягнулись, і вона відчула смак крові.

– Спить з нуру! Тф-фья! Піди знайди свого чоловіка!

– Рабиня!

– Носійка еву!

Ці люди вважали вбивства океке на Заході радше за вигадку, ніж за факт. Вона пройшла далі, ніж гадала. Ці люди не хотіли знати правди. Тож вони проводжали поглядом матір і дитину, що ходили ринком; при цьому зупинялися й говорили з друзями, промовляючи огидні слова, що ставали раз по раз огидніші. Вони дедалі більше сердилися й збуджувалися. Врешті-решт вони заговорили до Наджіби та її дитини-еву. Осмілили, сповнилися пихи. І нарешті атакували.

Коли в Наджібині груди влучив перший камінь, вона була надто вражена, щоб побігти. Було боляче. Це було не попередження. Коли другий камінь влучив їй у стегно, вона згадала, як помирала рік тому. Тоді її било не каміння, а чоловіче тіло. Коли їй у щоку влучив третій камінь, вона зрозуміла: якщо не побіжить, її донька загине.

Вона побігла так, як мала побігти того дня, коли атакували нуру. Каміння влучало їй у лопатки, шию та ноги. Вона чула, як репетує і плаче Оньесонву. Вона бігла, доки не вирвалася з ринку в безпечну пустелю. Сповільнилася, лише видершись на третю дюну. Вони, мабуть, гадали, що погнали її вмирати. Неначе жінка з дитиною не здатна вижити сама в пустелі.

Відійшовши на безпечну відстань від Ділізи, Наджіба розповіла Оньесонву. Охнула і схлипнула. Просто над бровою, там, куди влучив один камінь, у дитини точилася кров. Мала кволо потерла собі личко, розмазуючи червоне. Наджіба притримала її крихітні

ручки, але Оньесонву й далі борсалася. Рана була неглибока. Тієї ночі, хоч Оньесонву і спала добре – ліки здолали її жар, – Наджіба без упину плакала.

Шість років вона ростила Оньесонву сама в пустелі. Оньесонву виросла, ставши сильною жвавою дитиною. Вона обожнювала пісок, вітри та пустельних тварин. Наджіба, хоч і могла лише шепотіти, завжди сміялася та всміхалася, коли Оньесонву кричала. Коли Оньесонву викрикувала слова, яких її навчила мати, Наджіба цілувала та обіймала її. Так Оньесонву навчилася користуватися своїм голосом, не почувши жодного чужого.

А голос в Оньесонву був чудовий. Вона навчилася співати, слухаючи вітер. Вона часто стояла перед відкритими просторами й співала їм. Часом, співаючи ввечері, вона приваблювала здалеку сов. Вони сідали в піску і слухали. Завдяки цьому Наджіба вперше запідозрила, що її донька – не просто еву, а дуже особлива, незвичайна.

Того, шостого, року Наджіба усвідомила: її доньці потрібні інші люди. У глибині душі Наджіба розуміла, що її дитина може стати тим, ким стане, лише в цивілізованому середовищі. І тому вона повела доньку туди за допомогою своєї мапи, компаса та зірок. Яке місце могло видатися їй перспективнішим для її пісочної доньки, ніж Джвагір, тобто «Оселя Золотої Пані»?

За джвагірською легендою, сімсот років тому на світі жила велетенська жінка океке, вся із золота. Батько відвів її до відгодовувальної хатини, і за кілька тижнів вона вийшла звідти гладка і красива.

Вона вийшла заміж за юного багатія, і молодята вирішили переїхати до великого міста. Однак дорогою пані стомилася через свою величезну вагу (була ж бо дуже гладка і із золота), так стомилася, що їй довелося прилягти.

Золота Пані не змогла підвестися, тож парі довелось там оселитися. Тому землю, яку вона вирівняла своєю вагою, назвали Джвагіром, а тамтешні мешканці стали процвітати. Місто колись давно побудували одні з перших океке, що втекли із Заходу. Ніде правди діти, предки джвагірців були непростого роду.

Наджіба молилася, щоб у неї ніколи не виникло потреби розповісти своїй дивній доньці історію її зачаття. Але при цьому Наджіба була реалістка. Життя непросте.

Після того, як мати розповіла мені цю історію, я була ладна когось убити.

– Вибач, – сказала мати. – Ти дуже юна. Та я пообіцяла собі: щойно з тобою почне щось коїтись, я розповім тобі це. Знання може стати тобі у пригоді. Те, що трапилось з тобою сьогодні... на тому дереві... гадаю, це лише початок.

Я трусилася та обливалася потом. Заговорила – і відчула біль у горлі.

– Я... Я пам'ятаю той, перший день, – сказала я й витерла з лоба піт. – Ти обрала те місце на ринку, щоби продавати кактусові десерти. – Я затнулася й насупилася: до мене прийшли спогади. – А той хліботорговець змусив нас піти деінде. Він накричав на тебе. А на мене дивився так, ніби...

Я торкнулася крихітного шрамика в себе на лобі й натиснула на нього. «Я спалю свій примірник Великої Книги, – подумала я. – Це все через неї». Мені захотілося впасти на коліна й заблагати Ані спалити Захід доценту.

Я знала децицію про секс. Навіть відчувала до нього певну цікавість... ну, мабуть, радше підозру, ніж цікавість. Але я не знала про це – про секс як насильство, насильство, що породжує дітей... що породило мене, що сталося з моєю матір'ю. Я придушила в собі сильне бажання виблювати, а потім – сильне бажання роздерти собі шкіру. Мені хотілось обняти матір, але водночас не хотілося її торкатися. Я ж отрута. Я не маю права. Я була зовсім не готова осягнути, що той... чоловік, той монстр, зробив з нею. Мені ж було одинадцять років.

Чоловік на фотографії, єдиний чоловік, якого я взагалі бачила перші шість років свого життя, не був моїм батьком. Він навіть хорошою людиною не був. «Зрадливий покидьок, – подумала я, відчуваючи, як мені щипає очі від сліз. – Як знайду тебе, відріжу тобі пеніс». Подумавши, що з чоловіком, який згвалтував мою матір, я хочу вчинити ще гірше, я здригнулася.

До цієї миті я гадала, що я – ноа. У ноа обое батьків – океке, але вони пісочного кольору. Я не зважала на те, що не маю звичних для них червоних очей і чутливості до сонячного світла. І на те, що, як не зважати на колір шкіри, ноа, по суті, були схожі на океке. Я не зважала на те, що інші ноа без перешкод заводили дружбу з «нормальними на вигляд» дітьми. Вони не були такими ізгоями, як я. А ще ноа дивилися на мене з таким самим страхом і відразою, як смаглявіші океке. Навіть для них я була інша. Чому моя мати не спалила ту світлину свого чоловіка Ідріса? Він зрадив її, захищаючи свою дурнувату честь. Вона сказала мені, що він помер... він мав померти – бути ВБИТИМ – жорстоко!

– А тато знає? – мені був огидний звук власного голосу.

«Чий голос вона чує, – замислилася я, – коли я співаю?» Мій біологічний батько теж умів солодко співати.

– Так.

«Тато знав, відколи мене побачив, – усвідомила я. – Це знали всі, крім мене».

– Еву, – повільно вимовила я. – То ось що воно означає?

Я ніколи про це не питала.

– Народжені з болю, – відповіла вона. – Люди вважають, що ті, хто народжується еву, врешті-решт стають жорстокими. Думають, ніби акт насильства може породити лише нове насильство. Я знаю, що це не так, і ти теж маєш це знати.

Я поглянула на матір. Вона, здавалося, знала дуже багато.

– Мамо, – сказала я. – З тобою коли-небудь траплялося щось подібне до того, що сталося зі мною на дереві?

Вона сказала лиш одне:

– Сонечко, ти забагато думаєш. Ходи сюди.

Вона підвелася й огорнула мене обіймами. Ми плакали, схлипували, ридали та стікали слізьми. Але коли ми закінчили, нам лишалося тільки одне: жити далі.

Розділ 4

Ритуал одинадцятого року

Так, одинадцятий рік мого життя був важкий.

Мое тіло рано розвинулося, тож на той час у мене вже виросли груди, почалися місячні та окреслилася жіночна фігура. Також мені довелося давати відсіч дурнувтим чоловікам і хлопцям, які похабно на мене дивились і мацали. Потім настав той дощовий день, коли я невідомо як опинилася голою на дереві іроко, а мою матір це так схилювало, що вона вирішила: час розповісти мені огидну правду про мое походження. Тиждень по тому настав час мого Одинадцятого ритуалу. Життя заледве давало мені спокій.

Одинадцятий ритуал – це двохтисячолітня традиція, яку вшановують у перший день сезону дощів. У ньому беруть участь дівчатка, яким цього року виповнюється одинадцять. Моїй матері здавалося, що ця практика примітивна та безглузда. Вона взагалі не хотіла, щоб я була якось із цим пов'язана. У її селі практикувати Одинадцятий ритуал було заборонено за багато років до її народження. Тож я виросла з упевненістю в тому, що

обрізатимуть лише інших дівчаток, дівчаток, які народились у Джвагірі.

З дівчинкою, що пройшла Одинадцятий ритуал, можна розмовляти як із дорослою. Хлопчикам така честь дістається аж у тринадцять років. Тож вік від одинадцяти до шістнадцяти для дівчинки найщасливіший, оскільки тоді вона і дитина, і доросла. Відомостей про ритуал не приховували. У шкільному книжковому домі було вдосталь книжок про цей процес. Однак нікого не змушували й не заохочували їх читати.

Тож ми, дівчатка, знали, що під час ритуалу між ногами вирізають шматочок плоті і що обрізання не змінює нашого «я» і не робить нас кращими в буквальному розумінні. Але ми не знали, що дає цей шматочок плоті. А оскільки ця практика була стара, ніхто достеменно не пам'ятав, чому її дотримуються. Тож цей традиційний ритуал приймали, на нього чекали і його проводили.

Я цього не хотіла. Там не давали знеболювального. Це було умовою ритуалу. Минулого року я бачила двох нещодавно обрізаних дівчаток і запам'ятала, як вони ходили. А ще мені неприємно було думати про те, щоб мені відрізали якусь частину тіла. Я навіть стригтися не любила – звідси в мене й довгі коси. І, звісно, я була не такою людиною, щоб робити щось заради традицій. Не так мене виховували.

Але, сидючи на підлозі та вдивляючись у порожнечу, я зрозуміла, що минулого тижня, коли я опинилася на тому дереві, у мені щось змінилося. Невідомо, що це було, але через це моя хода стала трохи хиткою – такою, що помітила тільки я. Я почула від матері не лише історію свого зачаття. Вона жодним словом не проходила про те, що сподівається на мене. Сподівається на те, що я помщуся за її страждання. Про згвалтування вона теж розповідала без подробиць. Усе це читалося між її словами.

У мене було багато запитань, на які неможливо було відповісти. Але я знала, що робити з моїм Ритуалом одинадцятого року. Того року одинадцятирічних дівчаток було всього четверо. Хлопчиків – п'ятнадцятеро. Трое дівчаток із мого гурту, без сумніву, розкажуть усім, що мене не було на ритуалі. У Джвагірі ходити необрізаною після одинадцяти років означало накликати на свою родину нещастя й ганьбу. Якщо дівчинка не народилась у Джвагірі, всім було байдуже. Від дівчинки, що зростала у Джвагірі, очікували, що вона через це пройде.

Я принесла своїй матері безчестя власним існуванням. Я зганьбила тата, ввійшовши в його життя. Якщо раніше він був шанованим удівцем і потенційним нареченим, то тепер люди зі сміхом казали, що його зачарувала океке з кривавого Заходу, жінка, якою скористався чоловік нуру. Моїм батькам вистачало сорому.

На додачу до всього цього я у свої одинадцять іще плекала надії. Я вірила, що можу бути нормальною. Що мене можна зробити нормальною. Одинадцятий ритуал був давній і шанований. Потужний. Цей ритуал зупинить дива, що відбуваються зі мною. Наступного

дня перед школою я пішла додому до Ади, жриці, що мала виконати Одинадцятий ритуал.

– Доброго ранку, ада-м, – шанобливо привіталася я, коли вона відчинила двері.

Вона насуплено глянула мені у вічі. Вона, ймовірно, була старша за мою матір на десятиліття чи два й майже однакового зі мною зросту. Її довга зелена сукня була елегантна, а коротке афро[6 - Афро – пишна, схожа на хмаринку або кульку зачіска, для якої волосся зачісують угору.] мало бездоганну форму. Від неї пахло ладаном.

– Що таке, еву?

Почувши це слово, я скривилася.

– Вибачте, – сказала я й позадкувала. – Я вас потурбувала?

– Я ще подумаю, – відповіла вона і схрестила руки на маленьких грудях. – Заходь.

Я ввійшла й мимохідь зауважила, що спізнюся до школи. «Я справді це зроблю», – подумала я.

Зовні її будинок був невеличкою оселею з піщаної цегли і всередині теж виявився невеличким. Однак йому якось удавалося вміщувати в собі твір мистецтва колосальної візуальної сили. Розпис, що розливався на стінах, був незавершеним, але кімната вже здавалася зануреною в одну із Семи рік. Біля дверей був намальований рибочоловік завбільшки з людину, що мав напрочуд живе обличчя, старезні очі, сповнені предвічної мудрості.

У книжках розповідалося про величезні водойми. Але я ніколи не бачила таких навіть на малюнках, а тим паче – на велетенських барвистих картинах. «Такого не може бути насправді», – подумала я. Стільки води. А в ній – сріблясті комахи, черепахи з пласкими зеленими ногами та панцирами, водні рослини, золотаві, чорні та червоні... риби. Я роззиралася на всі боки. У кімнаті пахло мокрою фарбою. Адині руки теж були в плямах від неї. Я відірвала її від роботи.

– Подобається? – спитала вона.

– Ніколи нічого подібного не бачила, – тихо промовила я, пильно дивлячись.

– Моя улюблена реакція, – сказала вона з явним і щирим задоволенням.

Я сіла, а вона вмостила мене і стала чекати.

– Я... Мені б хотілося внести своє ім'я до списку, ада-м, – сказала я й закусила губу.

Вимовити це прохання, тим паче в розмові з цією жінкою, означало дати йому життя.

Вона кивнула.

– Я все думала, коли ти прийдеш.

Ада знала, що відбувається з усіма мешканцями Джвагіра. Саме вона пильнувала за дотриманням належних традицій, пов'язаних зі смертю, народженням, святкуванням на честь менструації, вечіркою на честь ламання голосу в хлопця, Ритуалом одинадцятого року, Ритуалом тринадцятого року – всіма віхами життя. Вона спланувала весілля моїх батьків, і я ховалася від неї щоразу, коли вона опинялася поруч. Я сподівалася, що вона мене не пам'ятає.

– Я додам твоє ім'я. Список буде подано Осугбо, – сказала вона.

– Дякую, – відповіла я.

– Прийди сюди на другу ночі рівно за тиждень. Прийди у старому одязі. Сама. – Вона оглянула мене. – Волосся – розплети його, розчеши й заплети наново у слабкі коси.

Тиждень по тому я потай вилізла з вікна своєї спальні за двадцять хвилин до другої ночі.

Коли я прийшла, двері Адиного будинку лишалися відчинені. Я поволі зайшла всередину. Вітальня, з якої прибрали всі меблі, була прикрашена свічками. У світлі свічок Адин розпис, майже закінчений, видавався як ніколи живим.

Інші трое дівчаток уже були на місці. Я швидко долучилася до них. Вони з подивом і не без полегшення поглянули на мене. Ще одна людина, яка розділить з ними страх. Ми не розмовляли, навіть вітатися не стали, але стояли близько одна до одної.

Крім Ади було ще п'ятеро жінок. Серед них – моя двоюрідна бабуса, Абео Огундіму. Я їй ніколи не подобалася. Якби вона збагнула, що я прийшла сюди без згоди тата, її небожа, мені було б непереливки. Інших чотирьох жінок я не знала, але одна з них була дуже стара і їй присутність вимагала поваги. Я здригнулася від почуття провини, раптом засумнівавшись, що мені там місце.

Я позирнула на невеличкий столик у центрі кімнати. На ньому були розкладені марля, пляшечки зі спиртом, йодом, чотири скальпелі та інші предмети, яких я не впізнала. Мені закрутило в животі від нудоти. За хвилину Ада розпочала. Вони, певно, чекали на мене.

– Ми – жінки Одинадцятого ритуалу, – промовила Ада. – Ми вшістьох стережемо

перехрестя між жіноцтвом і дівочтвом. Лише з нами можна вільно переходити від одного до іншого. Я – Ада.

– Я – Леді Абаді, міська цілителька, – сказала низенька жіночка поруч із нею, що міцно притиснула руки до своєї вільної жовтої сукні.

– Я – Очі Нака, – промовила інша. Вона мала дуже темну шкіру та пишну фігуру, яку підкреслила стильною пурпуровою сукнею. – Швачка з ринку.

– Я – Зуні Ван, – сказала ще одна. Під вільною синьою сукнею середньої довжини на ній були штани, які жінки у Джвагірі носили рідко. – Архітекторка.

– Я – Абео Огундіму, – з усміхом вимовила моя двоюрідна бабуса. – Мати п'ятнадцятих дітей.

Жінки розсміялися. Ми всі розсміялися. Справді, мати п'ятнадцятих дітей – робота клопітка.

– А я – Нана Мудра, – проказала солідна старезна жінка, яку невпинно підштовхувала вперед згорблена спина, і поглянула на кожну з нас одним здоровим оком. Моя двоюрідна бабуса була стара, але молода – порівняно до цієї жінки. Голос у Нани Мудрої був чистий і сухий. Мені вона дивилася у вічі довше, ніж іншим дівчаткам. – А тепер познайоммося. Як звати вас? – спитала вона.

– Люю Чікі, – сказала дівчинка поруч зі мною.

– Діті Хотсемодіме.

– Бінта Кейта.

– Онъесонву Убайд-Огундіму.

– Ти, – сказала Нана Мудра, показавши на мене. Я затамувала подих.

– Вийди вперед, – промовила Ада.

Я надто довго морально готувалася до цього дня. Весь тиждень іла та спала через силу, боялася болю та крові. Нарешті я змирилася з усім цим. А зараз стара заступить мені дорогу.

Нана Мудра оглянула мене з ніг до голови. Неквапом обійшла мене, дивлячись одним оком, наче черепаха з панцира. Вона гмикнула.

– Розплети волосся, – наказала вона. Достатньо довге для кіс волосся було тільки в мене. Джвагір відрізнявся від рідного села моєї матері ще й тим, що тутешні жінки ходили зі стильним коротким волоссям.

– Це її день. Її ніщо не має стримувати.

Я відчула дивовижне полегшення. Коли я розплела слабку косу, заговорила Ада.

– Хто прийшла сюди неторкана?

Руку підняла тільки я. Почула, як дівчинка на ім'я Лую зареготала. Коли Ада заговорила знову, вона хутко замовкнула.

– Хто, Діті?

У Діті вирвався тоненький знічений смішок.

– Шкільний... товариш, – тихо промовила вона.

– Його ім'я?

– Фанасі.

– Чи були ви близькі?

Я тихо охнула. У мене це не вкладалося в голову. Ми ж були дуже юні.

Діті хитнула головою і сказала:

– Ні.

Ада пішла далі.

– Хто, Лую? – запитала вона.

Лую тільки зухвало подивилась у відповідь, і Ада вийшла уперед так швидко, що я була впевнена: зараз вона дасть Лую ляпаса. Лую не піддалася. Вона підняла підборіддя, кидаючи виклик Аді. Це мене вразило. Я помітила, який у Лую одяг. Із найвишуканіших тканин. Яскравий, жодного разу не випраний. Лую була з грошовитої родини і явно не вважала, що має підкорятися комусь – навіть Аді.

– Я не знаю його імені, – нарешті сказала Лую.

– Звідси не вийде ні слова, – відповіла Ада. Але я відчула в її голосі погрозу. Лую, напевно, теж.

– Вокіке.

– Чи були ви близькі?

Лую не сказала нічого. Тоді поглянула на рибочоловіка на стіні й промовила:

– Так.

У мене відвисла щелепа.

– Як часто?

– Багато разів.

– Чому?

Лую гнівно зиркнула.

– Не знаю.

Ада кинула на неї строгий погляд.

– Відсьогодні ти утримуватимешся до одруження. Відсьогодні ти маєш бути обачною.

Вона перейшла до Бінти, яка весь цей час плакала.

– Хто?

Бінта зігнула плечі ще сильніше. І заплакала ще гіркіше.

– Хто, Бінто? – спитала Ада знову. Тоді глянула на п'ятьох жінок, і вони підійшли до Бінти – так близько, що ми з Лую та Діті могли її побачити, лише схиливши голови набік. Вона була найменша з нас. – Тут ти у безпеці, – сказала Ада.

Інші жінки торкнулися Бінтиних плечей, щік, шиї і тихенько проспівали:

– Тут ти у безпеці, у безпеці, у безпеці.

Нана Мудра поклала руку Бінті на щоку.

– Відсьогодні всі присутні в цій кімнаті будуть пов'язані, – проказала вона своїм сухим голосом. – Ви з Діті, Оньесонву та Люю захищатимете одна одну, навіть після одруження. А ми, Старі, будемо захищати вас усіх. Але цей зв'язок сьогодні забезпечить лише правда.

– Хто? – втретє запитала Ада.

Бінта опустила на підлогу і схилила голову до стегон однієї з жінок:

– Мій батько.

Ми з Люю та Діті охнули. Інші жінки ніби не здивувалися зовсім.

– Близькість була? – запитала Нана Мудра; її лице посуворішало.

– Так, – прошепотіла Бінта.

Дехто з жінок вилаявся, зацокав язиком і сердито забурчав. Я заплющила очі й потерла скроні. Бінтин біль був подібний до болю моєї матері.

– Як часто? – запитала Нана Мудра.

– Багато разів, – сказала Бінта вже сильнішим голосом. А тоді бовкнула: – Я... я... я... хочу його вбити.

І різко накрила рота руками.

– Вибачте! – сказала вона; її репліку заглушили руки.

Нана Мудра прибрала Бінтині руки.

– Тут ти у безпеці, – сказала вона. Явно відчуваючи огиду, стара хитнула головою. – Тепер ми нарешті зможемо щось із цим вдіяти.

Насправді цей гурт жінок уже досить давно знав про поведінку Бінтиного батька. Поки Бінта не пройшла Одинадцятий ритуал, вони не мали можливості втрутитися.

Бінта енергійно захитала головою.

– Ні. Його заберуть і...

Жінки засичали й зацокали язиками.

– Не турбуйся, – промовила Нана Мудра. – Ми захистимо тебе і твоє щастя.

– Моя мати не...

– Тс-с-с, – урвала її Нана Мудра. – Може, ти ще й дитина, але сьогодні ти також станеш дорослою. Твої слова нарешті матимуть значення.

На мене Ада й Нана Мудра ледве глянули. Мене ні про що не питали.

– Сьогодні, – звернулася Ада до нас усіх, – ви станете дітьми та дорослими. Ви будете безсилими й сильними. На вас не зважатимуть, і вас чутимуть. Ви пристаєте на це?

– Так, – промовили ми всі.

– Не кричіть, – сказала цілителька.

– Не хвищайтеся, – сказала швачка.

– Пролийте свою кров, – сказала архітекторка.

– Ані велика, – сказала моя двоюрідна бабуся.

– Ви вже зробили перший крок до зрілості, пішовши з дому в небезпечну ніч самі, – вимовила Ада. – Кожна з вас одержить невелику торбинку з травами, марлю, йод і солі для тіла. Додому ви повернетесь самі. За три ночі вам слід прийняти тривалу ванну.

Нам наказали роздягнутись і дали по шматку червоної тканини, щоб загорнутися. Наші кофтини мали прибрати в дальній кінець хати та спалити. Кожній із нас мали дати нову білу сорочку та покривало, символи щойно досягнутої зрілості. У рапах[7 - Рапа – популярний у Західній Африці предмет одягу; великий широкий шматок тканини, що зазвичай пов'язується на талії на кшталт максі-спідниці.] ми мали піти додому: вони символізували наше дитинство.

Бінта була перша: її ритуал був найнагальніший. Далі Лую, Діті, а потім я. На підлозі розстелили червону тканину. Лігши на неї та поклавши голову на червону подушку, Бінта знову заплакала. Ввімкнули світло, у якому те, що мало невдовзі статися, здавалося ще страшнішим. «Що я роблю? – подумала я, дивлячись на Бінту. – Це божевілля! Мені не треба цього робити! Мені слід просто вибігти з дверей, побігти додому, прослизнути в ліжко й удати, ніби цього ніколи не було». Я зробила один крок до дверей, знаючи, що вони точно не замкнені. Дівчата самі вирішували, чи брати участь у ритуалі. Примушували до нього лише в минулому. Я зробила ще крок. На мене ніхто не дивився. Всі погляди були спрямовані на Бінту.

У кімнаті було тепло, а надворі – як завжди буває вночі. Мої батьки спали так, ніби ця ніч

була абсолютно звичайна. Але Бінта лежала на червоній тканині, її тримали за розсунуті ноги цілителька та архітекторка. Ада дезінфікувала скальпель, а тоді погріла його над полум'ям. Дала йому остигнути. Зазвичай цілителі оперують за допомогою лазерних ножів. Вони ріжуть найчистіше, а за потреби можуть миттєво припекти розріз. Я ненадовго замислилася, чому замість цього Ада користується примітивним скальпелем.

– Затамуй подих, – сказала Ада. – Не кричи.

Не встигла Бінта закінчити вдих, як Ада торкнулася її скальпелем. Вона потягнулася до невеличкого підозрілого шматочка темно-рожевої плоті майже на вершечку Бінтиної йейе. Коли скальпель його розрізав, бризнула кров. Мені закрутило в животі. Бінта не закричала, але так сильно закусила губу, що з її рота збоку потекла цівочка крові. Її тіло смикнулося, та жінки її втримали.

Цілителька зупинила кровотечу загорнутим у марлю льодом. На кілька секунд усі завмерли – крім Бінти, яка важко дихала. Тоді одна з інших жінок допомогла їй підвестись і провела на інший бік кімнати. Бінта сіла з ошелешеним виразом обличчя, розсунувши ноги й утримуючи марлю. Настала черга Люю.

– Я не можу, – забелькотіла Люю. – Я не можу!

Та все ж вона дозволила цілительці та архітекторці себе втримати. Швачка та моя двоюрідна бабуся про всякий випадок притримали її руки, тоді як Ада взяла ще один скальпель і дезінфікувала його. Люю не закричала, але різко писнула. Поки вона боролася з болем, із її очей крапали сльози. Настала черга Діті.

Діті повільно лягла і глибоко вдихнула. Тоді сказала щось так тихо, що я не почула. Щойно Ада торкнулася її плоті скальпелем, Діті підскочила, і її стегнами потекла кров. Вона спробувала мовчки відповзти з гримасою болю на обличчі. Жінки, напевно, бачили таке часто, бо без жодного слова схопили її та швидко знерухомили. Ада закінчила різати, швидко й чисто.

Настала моя черга. Я ледве тримала очі розплющеними. Біль інших дівчаток оточив мене роєм ос і кусючих мух. Дер мене кактусовими колючками.

– Підходь, Оньесонву, – сказала Ада.

Я стала твариною в пастці. Не в пастці жінок, будинку чи традицій. Я опинилася в пастці життя. Ніби тисячоліттями була вільним духом, а потім мене раптом щось підхопило, щось жорстоке, гнівне та мстиве, і мене затягнуло до тіла, в якому я жила тепер. Перебувала під його владою, стримувана його правилами. Тоді я згадала про матір. Заради мене вона вбереглася від божевілля. Вона жила для мене. Я могла зробити це для неї.

Я лягла на тканину, стараючись не зважати на очі інших трьох дівчаток, які витріщалися на тіло еву. Я була готова дати ляпаса кожній із них. Я не заслужила на те, щоб терпіти ці допитливі погляди в таку приголомшливу мить. Цілителька та архітекторка взяли мене за ноги. Швачка та моя двоюрідна бабуся схопили мене за руки. Ада взяла скальпель.

– Спокійно, – промовила мені на вухо Нана Мудра.

Я відчула, як Ада розсуває губи моєї йейе.

– Затамуй подих, – сказала вона. – Не кричи.

Вона різонула помежи мого вдиху. Біль вибухнув. Я відчула його в кожній частині тіла й мало не знепритомніла. А тоді закричала. Я не знала, що здатна видавати такі звуки. Я ледь розуміла, що мене втримують інші жінки. Мене приголомшило, що вони не кинули мене й не втекли. Не припиняючи крику, я усвідомила, що все зникло. Що я перебуваю в якомусь місці, забарвленому в барвінковий, жовтий, а найбільше – зелений колір.

Якби в мене був рот, здатний охнути, я б охнула від жаху. Я б іще покричала, заборсалася, задряпалася, поплювалася. Думалося лише про одне: я померла... вже вкотре.

Та якийсь час усе лишалося як є; я заспокоїлася. Поглянула на саму себе. Я була лише блакитною імлою, схожою на туман, який лишається після швидкої сильної зливи. Тепер я побачила довкола себе інших. Одні були червоні, другі – зелені, треті – золоті. Все стало чіткішим, і я також побачила кімнату. Дівчаток і жінок. У кожної була своя кольорова імла. Дивитися на власне тіло, що лежало там, мені не хотілося.

Тоді я помітила його. Червоне, овальне, з білим овалом посередині, схоже на велетенське око джина. Воно шкварчало й шипіло, наближаючись, його біла частина розросталася. Воно перелякало мене до глибини душі. «Треба вибиратися звідси! – подумала я. – Негайно! Воно мене бачить!» Але я не знала, як ворухнутися. Чим ворухнутися? Тіла в мене нема. Червоний колір був гіркою отрутою. Білий нагадував розпечене до краю сонце. Я знову почала кричати і плакати. А тоді поступово розплющила очі й побачила чашку з водою. Всі всміхнулися.

– Ох, хвала Ані, – промовила Ада.

Я відчула біль і підскочила, готова встати й побігти. Я мусила бігти. Від того ока. Я так заплуталася, що якусь мить не сумнівалася в тому, що болить мені саме через те, що я щойно побачила.

– Не ворухися, – сказала цілителька. Вона саме притискала мені між ногами шмат загорнутого в марлю льоду, і я не могла зрозуміти, від чого боліло сильніше – від порізу чи від холоду. Я швидко оглянула кімнату. Щоразу, коли мій погляд падав на щось біле чи

червоне, мое серце на мить зупинялося, а долоні сіпалися.

За кілька хвилин я почала розслаблятися. Сказала собі, що все це – просто кошмар від болю. Розслабила щелепу. Повітря висушило мені нижню губу. Тепер я була ана м-бобі. Мої батьки більше не знатимуть ганьби. Принаймні через те, що я ходжу необрізаною в одинадцять років. Мого полегшення вистачило десь на хвилину. Це був аж ніяк не кошмар. Я це знала. А ще знала, що тільки-но сталося щось страшенно погане, хоч і не розуміла, що саме.

– Коли вона обрізала тебе, ти просто заснула, – розповіла Люю, лігши на спину. Вона дивилася на мене з величезною повагою. Я була збентежена.

– Так, а ще ти стала зовсім прозорою! – швидко додала Діті. Вона, здавалося, вже оклигала від шоку.

– Щ-що? – перепитала я.

– Тс-с-с-с! – сердито зашипіла Люю на Діті.

– Справді! – прошепотіла Діті.

Мені захотілося дряпнути нігтями підлогу. «Що це взагалі було?» – замислилася я. Мені аж чувся запах напруження на власній шкірі. А ще, зрозуміла я, чувся той, інший запах. Той, який уперше відчула під час пригоди з деревом.

– Їй слід поговорити з Аро, – сказала Ада Нані Мудрій.

Нана Мудра тільки буркнула, суплячись на неї. Ада з острахом відвела очі.

– А хто це? – запитала я.

Ніхто не відповів. Жодна з інших жінок не наважувалася на мене глянути.

– Хто такий Ар-О? – запитала я й повернулася до Діті, Люю та Бінти.

Всі вони знизали плечима.

– Без поняття, – відповіла Люю.

Жодна з жінок не стала розповідати про цього Ар-О далі, і я забула їхні слова. Мені й без цього було через що тривожитися. Наприклад, через оте світле барвисте місце. Наприклад, через овальне око. Наприклад, через кровотечу та печіння в себе між ногами. Наприклад, через необхідність розповісти батькам, що я зробила.

Ми півгодини пролежали там поруч учотирьох, відчуваючи біль. Кожній з нас дали по ланцюжку з тонкого ніжного золота, який слід було носити на животі вічно. Старійшини задержали свої сорочки вище живота, щоб показати нам свої ланцюжки.

– Вони одержали благословення в сьомій із Семи рік, – сказала Ада. – Вони житимуть іще довго після нашої смерті.

Ще кожній з нас дали по камінчику під язык. Це називалося «талембе етану». Цю традицію моя мати схвалювала, хоча її призначення також давно було забуто. У неї був малесенький гладенький помаранчевий камінчик. У всіх груп океке камінчики різні. Наші камінчики були діамантами – я про такі камені ще й не чула. Вони скидалися на гладенькі овальні крижинки. Я з легкістю втримувала свій під язиком. Виймати його можна було лише на час прийому їжі або сну. І попервах треба було поводитись обережно, щоб його не проковтнути: це віщувало нещастя. Я ненадовго замислилася, як моя мати не проковтнула свій камінчик під час мого зачаття.

– Врешті-решт ваш рот із ним потоваришує, – сказала Нана Мудра.

Ми вдягнулися, натягнувши спідню білизну на притиснуту до плоті марлю та обгорнувши голови покривалами. Пішли разом.

– Ми добре впоралися, – сказала Бінта, поки ми йшли. Говорила вона не зовсім розбірливо через розгризену та розпухлу нижню губу. Ми рухалися повільно, з болем на кожному кроці.

– Так. Жодна з нас не закричала, – докинула Лую. Я насупилася. Я ж точно закричала. – Моя мати казала, що в її гурті закричало п'ятеро дівчаток з вісьмох.

– Оньесонву це було так приємно, що вона заснула, – всміхнулася Діті.

– Я... я думала, що закричала, – сказала я і потерла собі лоба.

– Ні, ти одразу знепритомніла, – заперечила Діті. – А тоді...

– Діті, стули пельку. Ми про таке не говоримо! – прошипіла Лую.

Ми на мить затихли, а наша хода до дороги сповільнилася ще більше. Неподалік гукнула сова, і повз нас протрюхикав якийсь чоловік на верблюді.

– Ми нізачо не скажемо, так? – запитала Лую, дивлячись на Бінту та Діті. Вони кивнули. Вона повернулася до мене із зацікавленням в очах. – То... що сталося?

Я насправді не знала жодної з них. Але здогадувалася, що Діті любить пліткувати. Люю теж, хоча вона старалася поводитися так, ніби не любить. Бінта мовчала, але я задумалася про неї. Я їм не довіряла.

– Я наче заснула, – збрехала я. – Що... що ви побачили?

– Ти дійсно заснула, – сказала Люю.

– Ти була наче скляна, – промовила Діті, округливши очі. – Я бачила крізь тебе.

– Так тривало всього кілька секунд. Усі були ошелешені, але тебе не відпустили, – додала Бінта. Вона торкнулася губи й скривилася.

Я притягнула покривало до обличчя.

– Тебе хтось прокляв? – запитала Люю. – Може, через те, що ти...

– Не знаю, – швидко відказала я.

Діставшись дороги, ми розійшлися. Повернутися до своєї кімнати потай виявилось досить легко. Влягаючись у ліжку, я не могла позбутися відчуття, ніби за мною досі щось стежить.

Наступного ранку я скинула з ніг ковдри та побачила, що моя кров протекла крізь марлю на ліжку. Менструальний цикл у мене почався за рік до цього, тож побачене мене не надто збентежило. Але від крововтрати мені замакітрилось у голові. Я загорнулася в рапу й повільно пройшла на кухню. Там мої батьки сміялися з якоїсь татової репліки.

– Доброго ранку, Оньесонву, – сказав тато, досі хихочучи.

Коли мати побачила мое обличчя, її усмішка розтанула.

– Що таке? – прошепотіла вона.

– У... у мене все гаразд, – відповіла я, не бажаючи йти звідти, де стояла. – Я просто...

Я відчувала, як по моїй нозі біжить кров. Мені була потрібна свіжа марля. І трохи чаю з вербового листа від болю. «І щось від нудоти», – подумала я й за мить обблювала всю підлогу. Батьки кинулися до мене й посадовили на стілець. Коли я сіла, вони побачили кров. Мати тихо пішла з кімнати. Тато витер рукою блювотиння в мене на губах. Мати повернулася з рушником.

– Оньесонву, в тебе місячні? – запитала вона, витираючи мені ногу. Коли вона перейшла до верхньої частини стегна, я зупинила її руку.

– Ні, мамо, – сказала я, дивлячись їй у вічі. – Це не вони.

Тато насупився. Мати напружено на мене дивилася. Я затамувала подих. Вона повільно встала. Я не насмілилася ворухнутись, а вона сильно вдарила мене по обличчю, так, що в мене з рота мало не вилетів діамант.

– Ой-йой, жінко! – вигукнув тато і схопив її за руку. – Годі! Дитині болить.

– Чому? – запитала вона мене. Тоді глянула на тата, який досі тримав її за руки, щоб не вдарила мене знову. – Вона зробила це цієї ночі. Пішла на обрізання, – сказала вона.

Тато поглянув на мене вражено, але й, як я помітила, не без захвату. Саме так він дивився, побачивши мене на тому дереві.

– Я зробила це заради тебе, мамо! – крикнула я.

Вона спробувала вирвати руки з татової хватки, щоб дати мені ще одного ляпаса.

– Не смій мене винуватити! Ідіотко дурна! – заволатала вона, не зумівши визволити руки з його хватки.

– Я не винувачу... – Я відчувала, як із мене, тепер уже швидше, точиться кров. – Мамо, тату, я ганьблю вас, – сказала я й заплакала. – Мое існування – це ганьба! Мамо, я – твій біль... від дня мого зачаття.

– Ні, ні, – заперечила мати, завзято хитаючи головою. – Я не тому тобі розповіла. – Вона поглянула на тата. – От бачиш, Фаділю! Бачиш, чому я так довго їй не казала?

Тато ще тримав її за руки, але тепер мав такий вигляд, ніби в цей спосіб стримувався сам.

– Таке тут роблять кожній дівчинці, – сказала я. – Тату, ти – популярний коваль. Мамо, ти – його дружина. Вас обох поважають. Я – еву. – Я ненадовго замовкла. – Не зробити цього означає накликати нову ганьбу.

– Оньесонву! – вигукнув тато. – Мені байдуже, що думають люди! Хіба ти досі цього не знаєш? Га? Ти мала підійти до нас. Невпевненість – не причина це робити!

У мене заболіло серце, та я все одно вірила, що зробила правильний вибір. Може, він і прийняв мою матір і мене такими, якими ми є, але ми жили не у вакуумі.

– У моєму селі такого обрізання не вимагали від жодної жінки, – просичала мати. – Що за варварська... – Відвернулася від мене. Справу вже було зроблено. Вона плеснула в долоні та сказала: – Моя рідна донька!

Вона потерла лоба, ніби розгладжуючи сердиті зморшки. Взяла мене за руку.

– Вставай.

Того дня я не пішла до школи. Натомість мати допомогла мені очистити рану та накрити її чистою марлею. Заварила мені знеболювального чаю з вербовим листям і солодкою кактусовою м'якоттю. Я весь день пролежала в ліжку, читаючи. Мати взяла вихідний, щоб посидіти біля мого ліжка, і через це мені було трохи незатишно. Я не хотіла, щоб вона побачила, що я читаю. Наступного дня після того, як мати розповіла мені історію мого зачаття, я пішла до книжкового дому. Як не дивно, я знайшла те, що шукала, – книжку про мову нуру, мову мого біологічного батька. Я самостійно навчалася її основ. Це б неабияк розлютило мою матір. Тож поки вона сиділа біля мого ліжка, я читала цю книжку, сховавши її за іншою.

Вона весь день просиділа на тому стільці нерухомо, встаючи лише щоб швиденько поісти чи справити природні потреби. Одного разу вона пішла до свого садка на Розмову з Ані. Мені стало цікаво, що вона каже Всемогутній Богині-Всезнавиці. Я не могла зрозуміти, які стосунки взагалі можуть бути в моєї матері з Ані після всього того, що з нею сталося.

Коли моя мати повернулася, я, читаючи свою книжку про мову нуру й перекочуючи в роті камінець, замислилася, про що вона думає, сидячи поруч і вдивляючись у стіну.

Розділ 5

Той, хто кличе

Ніхто з них нікому нічого не розповів. Це було першою ознакою істинності зв'язку, який між нами встановив Одинадцятий ритуал. А тому, коли я тиждень по тому повернулася до школи, мені ніхто не дошкуляв. Усі знали, що тепер я – і доросла, і дитина. Я – ана м-бобі. Мене мусили шанувати принаймні за це. Звісно, ми також жодним словом не прохопилися про сексуальне насильство над Бінтою. Згодом вона сказала нам, що наступного дня після ритуалу її батькові довелося зустрітися зі старійшинами Осугбо.

– Коли він після цього прийшов додому, він здавався... зламаним, – сказала Бінта. – Гадаю, його відшмагали.

Треба було зробити ще більше. Я вже тоді так вважала. До старійшин викликали й Бінтину матір. Обом її батькам, а також самій Бінті, її братам і сестрам, наказали три роки відвідувати консультації Ади.

Моя дружба з Бінтою, Лую та Діті розквітала, і почалося дещо інше. Опосередковано це почалося наступного дня після мого повернення до школи. Я притулилася до будівлі школи, тим часом як учні довкола мене грали у футбол і спілкувалися. Мені досі боліло, але рана швидко гоїлася.

– Оньесонву! – гукнув хтось. Я підскочила й нервово роззирнулася довкола, негайно уявивши собі те червоне око. Лую розсміялася, повільно наближаючись до мене разом із Бінтою. На одну коротку мить ми витріщились одна на одну. У цій миті було дуже багато: оцінка, страх, невпевненість.

– Доброго ранку, – нарешті сказала я.

– Доброго ранку, – відповіла Бінта і, вийшовши вперед, потиснула мені руку й відпустила її, клацнувши нашими пальцями.

– Ти сьогодні тільки повернулася? Ми – так.

– Ні, – сказала я. – Я повернулася вчора.

– Маеш гарний вигляд, – промовила Лую і теж по-дружньому потиснула мені руку.

– Ти теж, – відповіла я.

Запала ніякова тиша. Потім Бінта сказала:

– Всі знають.

– Що? – надміру гучно перепитала я. – Знають? Що знають?

– Що ми – ана м-бобі, – з гордістю пояснила Лую. – А ще – що жодна з нас не закричала.

– А, – розслабилася я. – Де Діті?

– Не встає з ліжка від тієї ночі, – засміялася Лую. – Така слабачка.

– Ні, вона просто користується можливістю пропускати школу, – сказала Бінта. – Діті знає: вона все одно така гарненька, що школа їй ні до чого.

– Їй, певно, добре, – буркнула я, хоч і не любила пропускати школу.

– Ой! – вигукнула Лую, витріщивши очі. – Ти чула про нового хлопчика?

Я хитнула головою. Лую з Бінтою презирнулися і засміялися.

– Що таке? – спитала я. – Хіба ви не повернулися тільки сьогодні?

– Новини ширяться швидко, – сказала Бінта.

– Принаймні серед деяких з нас, – самовдоволено докинула Лую.

– Просто скажіть, що зібралися сказати, – роздратовалась я.

– Його звати Мвіта, – із захватом почала Лую. – Він прийшов сюди, поки нас не було. Ніхто не знає, де він живе та чи є у нього взагалі батьки. Він, схоже, дуже розумний, але до школи йти відмовляється. Чотири дні тому він прийшов сюди на один день і посміявся з учителів – сказав, що сам може їх навчати! Не найкращий спосіб справити добре перше враження.

Я знизала плечима.

– Чому це має мене обходити?

Лую всміхнулася, схилила голову набік і сказала:

– Тому що я чула, що він – еву!

Решта того дня минула наче в тумані. На уроках я шукала обличчя кольору верблюжої шкіри з ластовинням, схожим на брунатний перець, і з очима, не властивими ноа. Під час денної перерви я шукала його на шкільному подвір'ї. Після школи, йдучи додому з Бінтою та Лую, я ще роззиралася довкола. Мені хотілося розповісти про нього матері, прийшовши додому, але я вирішила цього не робити. Чи справді їй варто було знати про ще одне породження насильства?

Наступний день був таким самим. Я шукала його без упину. Два дні по тому до школи повернулася Діті.

– Мати нарешті випхала мене з ліжка, – зізналася Діті. Вона зобразила суворість у голосі: – «Ти не перша, хто це проходить!» А ще вона знала, що всі ви повернулися до школи.

Вона позирнула на мене, а тоді відвела погляд, і я негайно зрозуміла, що її батькам не подобається те, що я пройшла ритуал в одному гурті з їхньою донькою. Наче мені не

байдуже, що думають її батьки.

Хай там як, тепер нас однозначно було четверо. Друзі, які були в Лую, Бінти та Діті раніше, втратили своє значення. Я ж не мала друзів, яких могла кинути. Більшість дівчаток, які проходили Одинадцятий ритуал разом, хоч і були «пов'язані», не зберігали цього зв'язку опісля. Але для нас ця зміна була природна. Ми вже мали таємниці. І це був тільки початок.

«Лідерки» серед нас не було, але Лую подобалося верховодити. Вона була швидка й нахабна. Як виявилось, вона мала близькість іще з двома хлопцями. «Та хто така Ада? – плюнула Лую. – Я не мусила розповідати їй усього».

Бінта постійно ходила, опустивши очі, та мало розмовляла перед іншими людьми. Насильство батька сильно її вразило. Але коли поруч були тільки ми, вона чимало говорила та сміялася. Сумніваюся, що Бінта б витримала батькове збочення, якби не була зроду так сповнена життя.

Діті була принцесою, любителькою весь день валятися в ліжку, поки слуги носили їй їсти. Пухкенька та гарненька дівчинка, якій зазвичай усе просто падало з неба. Коли вона була поруч, відбувалося щось чудове. Торгівець хлібом продавав нам його за півціни, бо поспішав додому. Або ми йшли, й до ніг Бінті з дерева падав кокос. Богиня Ані любила Діті. Як воно – користуватися любов'ю Ані? Я цього ще не знаю.

Після школи ми вчили уроки біля дерева іроко. Попервах це мене бентежило. Було страшно, що червоно-біле створіння, яке я побачила, якимось пов'язане з історією з тим деревом. Здавалося, сидючи під ним, я мало не напрошувалася на новий напад ока. Згодом я трохи розслабилася, бо не сталося нічого. Часом навіть ходила туди сама, просто подумати.

Я трохи забігаю вперед. Дозволь мені дещо роз'яснити.

Інша подія сталася через одинадцять днів після мого Одинадцятого ритуалу, через чотири дні після мого повернення до школи, через три дні після того, як я усвідомила, що пов'язана з трьома своїми ровесницями, та наступного дня після повернення Діті до школи. Я повільно йшла додому. Моя рана пульсувала болем. Цей глибокий біль невідомо від чого з'являвся, мабуть, двічі на день.

– Вони все одно думатимуть, що ти лиха, – сказав хтось за моєю спиною.

– Га? Що? – перепитала я, повільно розвертаючись. І застигла на місці.

Це було все одно що дивитись у дзеркало, ще жодного разу не побачивши свого відображення. Я вперше зрозуміла, чому люди, помітивши мене, зупинялися, впускали

свою ношу з рук і витріщалися. Він мав мій колір шкіри, мої веснянки, а його жорстке золотаве волосся було підстрижено так коротко, що скидалося на шар піску. Можливо, він був трішки вищий, може, на кілька років старший за мене. Якщо мої очі були золотаво-карі, як у пустельної кішки, то його очі були сірі, як у шакала.

Я негайно зрозуміла, хто він, хоча бачила його лише мить, будучи в нікчемному стані. Всупереч тому, що сказала мені Лую, він прожив у Джвагірі більше, ніж кілька днів. Це був той хлопчик, який побачив мене голою на дереві іроко. Він сказав мені стрибнути. Тоді йшов сильний дощ і він тримав над головою кошика, та я зрозуміла, що це він.

– Ти...

– І ти теж, – сказав він.

– Так. Я ніколи... Ну, тобто я чула про інших.

– Я бачив інших, – байдужо сказав він.

– Ти звідки? – одночасно спитали ми. Одночасно відповіли: – Із Заходу.

А тоді кивнули. Всі еву із Заходу.

– У тебе все гаразд? – запитав він.

– Що?

– Ти дивно ходиш, – пояснив він. Я відчула, як у мене запалало обличчя. Він знову всміхнувся й хитнув головою. – Мені не варто бути таким зухвалим. – Він помовчав. – Але повір мені: вони завжди бачитимуть нас лихими. Навіть якщо ти пройдеш... обрізання.

Я насупилася.

– Навіщо тобі до нього вдаватися? – спитав він. – Ти ж нетутешня.

– Але я тут живу, – оборонилася я.

– І?

– Ти хто такий? – роздратовано спитала я.

– Тебе звати Онъесонву Убайд-Огундіму. Ти – донька коваля.

Я закусила губу, намагаючись лишатися роздратованою. Але він назвав мене донькою, а

не падчеркою коваля, і тому мені захотілося всміхнутися. Він усміхнувся на весь рот.

– А ще ти – та, хто опиняється на деревах голяка.

– Ти хто такий? – спитала я знову. Ми, певно, мали дуже дивний вигляд, коли стояли там, на узбіччі.

– Мвіта, – сказав він.

– А прізвище?

– У мене немає прізвища, – сказав він із холодком у голосі.

– О... ясно.

Я поглянула на його одяг. Він був у типовому хлопчачому вбранні – полинялих синіх штанах і зеленій сорочці. Сандали в нього були ношені, зате шкіряні. Він ніс торбу зі старими підручниками.

– Ну... де ти живеш? – запитала я.

Холодок зник із його голосу.

– Не турбуйся про це.

– Чого це ти не ходиш до школи?

– Я навчаюсь у школі, – сказав він. – Вона краща за твою. – Він сягнув у кишеню й витягнув конверт. – Це для твого батька. Я йшов до тебе додому, але ти можеш передати це йому.

Це був конверт із пальмового волокна, позначений символом Осугбо, ящіркою, що йде. Кожна її нога означала когось зі старійшин.

– Ти живеш далі по дорозі, за чорним деревом, так? – запитав він, дивлячись поза мене.

Я байдужо кивнула, не зводячи погляду з конверта.

– Добре, – сказав він. І пішов. Я ж стояла і проводжала його поглядом, практично не помічаючи, що біль у мене між ногами запульсував ще сильніше.

Розділ 6

Ешу

Після того дня я, здавалося, бачила Мвіту повсюди. Він часто приходив до нас додому з повідомленнями. А ще я кілька разів натрапляла на нього, коли він ішов до татової кузні.

– Чого це ви не розповідали мені про нього раніше? – запитала я батьків якось за вечерею. Тато саме долонею набирив до рота рису зі спеціями. Він відкинувся назад, жуючи та опустивши праву руку на свою іжу. Мати поклала йому на тарілку ще один шматок козлятини.

– Я гадав, що ти знаєш, – відповів він, заговоривши одночасно з матір'ю, яка сказала: – Я не хотіла тебе засмучувати.

Тоді мої батьки знали дуже багато. А ще вони мали знати, що не можуть берегти мене вічно. Що має статися, те станеться.

Ми із Мвітою розмовляли щоразу, коли бачилися. Недовго. Він завжди поспішав.

– Ти куди? – спитала я після того, як він доставив татові черговий конверт від старійшин. Тато виготовляв для Дому Осугбо величезний стіл, і символи на ньому слід було вигравірувати ідеально. У конверті, який приніс Мвіта, були нові малюнки символів.

– Деінде, – посміхнувся Мвіта.

– Чому ти постійно кудись біжиш? – запитала я. – Ну давай. Усього одну відповідь.

Він повернувся, щоб піти, а тоді знову обернувся до мене.

– Гаразд, – погодився він. Ми сіли на сходах до будинку. За якусь мить він сказав: – Якщо пробути в пустелі достатньо часу, неодмінно почуєш, як вона розмовляє.

– Звісно, – сказала я. – Найгучніше вона розмовляє на вітрі.

– Правильно, – підтвердив Мвіта. – Метелики добре розуміють пустелю. Тому вони й пурхають туди-сюди. Вони постійно ведуть Розмову із землею. Однаково говорять і слухають. Метеликів кличуть саме мовою пустелі.

Він підняв підборіддя, глибоко вдихнув і видихнув. Я знала цю пісню. Її пустеля співала, коли все було добре. Кочуючи, ми з матір'ю в ті дні, коли пустеля співала цю пісню, ловили

скарабеїв, які повільно пролітали повз нас. Зривали тверді панцирі та крила, висушували м'ясо на сонці, додавали спецій – і виходила смакота. Мвітина пісня прикликала трьох метеликів – крихітного білого і двох великих чорно-жовтих.

– Дай мені спробувати, – захоплено попросила я. Згадала свою першу домівку. Тоді відкрила рота й заспівала пісню пустелі про спокій. Я прикликала двох колібрі, які промайнули довкола наших голів, а тоді полетіли геть. Мвіта вражено відхилився від мене.

– Ти співаєш, як... у тебе прекрасний голос, – сказав він.

Я відвела очі та стиснула губи. Мій голос був подарунком від лихої людини.

– Ще, – попросив він. – Заспівай ще.

Я заспівала йому пісню, яку вигадала у п'ять років, будучи щасливою й вільною. Мої спогади про ті часи були нечіткі, але я чудово пам'ятала пісні, які співала.

Так відбувалася кожна моя зустріч із Мвітою. Він трохи навчав мене простого чаклунства, а потім чудувався легкості, з якою я його засвоювала. Він був третій, хто побачив це в мені (першою та другим стали мої мама й тато), – мабуть, тому що це було і в ньому. Мене цікавило, де він навчився того, що знав. Хто його батьки? Де він живе? Мвіта був такий таємничий... і дуже гарний.

Бінта, Діті й Лую вперше зустрілися з ним у школі. Він чекав на мене на подвір'ї, чого не робив ще ніколи. Побачивши, як я виходжу зі школи разом із Бінтою, Діті та Лую, він не здивувався. Я вже чимало розповіла йому про них. Усі витріщилися. Не сумніваюся, що після цього дня про мене та Мвіту розповідали багато всякого.

– Добрий день, – сказав він, гречно кивнувши.

Лую тим часом надміру широко всміхалася.

– Мвіто, – швидко сказала я. – Знайомся: Лую, Діті та Бінта, мої подруги. Лую, Діті, Бінто, знайомтеся: Мвіта, мій друг.

Тут Діті реготнула.

– Отже, Оньесонву – добрий привід сюди прийти? – запитала Лую.

– Єдиний привід, – сказав він.

На мене перевели очі всі четверо, і в мене запалало обличчя.

– Ось, – сказав він і дав мені книжку. – Я гадав, що загубив її, але ні.

Це була брошурка про людську анатомію. Під час нашої останньої розмови його стривожило те, як мало я знаю про численні м'язи у тілі.

– Дякую, – відповіла я, дратуючись через присутність подруг.

Мені захотілося ще раз сказати їм, що ми із Мвітою – просто друзі. Люю та Діті взаємодіяли з хлопцями лише сексуально або кокетуючи.

Мвіта позирнув на мене, а я схвально подивилася на нього у відповідь. Опісля він підходив до мене лише тоді, коли вважав, що я точно сама. Здебільшого він не помилявся, та часом бував змушений мати справу з моїми подругами. Його все влаштовувало.

Я завжди була рада бачити Мвіту. Але якось, кілька місяців по тому, зустріч із ним викликала в мене захват. Полегшення. Побачивши, як він іде дорогою з конвертом у руці, я підскочила. До цього я сиділа на сходах будинку, вдивляючись у порожнечу та чекаючи його, спантеличена й сердита. Щось сталося.

– Мвіто! – закричала я й побігла. Але коли дісталася до нього, мені відібрало мову і я просто застигла на місці.

Він узяв мене за руку. Ми сіли на сходи.

– Я... я... я не знаю, – пробелькотіла я. Трохи помовчала, поки в мене у грудях наростав потужний схлип. – Цього не могло статися, Мвіто. Потім я замислилася, чи не сталося колись саме цього. Зі мною щось відбувається. На мене щось полює! Мені треба до цілителя. Я...

– Просто скажи мені, що сталося, Онъесонву, – нетерпляче сказав він.

– Я стараюся!

– Що ж, постарайся краще.

Я зиркнула на нього, а він зиркнув на мене й жестом наказав розповідати далі.

– Я була за будинком, дивилася на материн садок, – сказала я. – Все було нормально, і... тоді все почервоніло. Стало червоним із тисячею відтінків...

Я зупинилася. Я не могла розповісти йому, як до мене підповзла величезна червоноока

брунатна кобра й піднялася до мого обличчя. А потім на мене раптом найшла така глибока, відверта ненависть до самої себе, що я почала підіймати руки, щоб видряпати собі очі! Потім я збиралася нігтями роздряпати собі горло. «Я жахлива. Я лиха. Я – бруд. Я не маю існувати!» Ця червоно-біла мантра крутилась у мене в голові, поки я з жахом дивилася на овальне око. Я не розповіла йому, як за мить із неба прилетів маслянисто-чорний гриф, закричав, а тоді заходився клювати змію, доки вона не поповзла геть. Як я ледве встигнула з цього вирватися. Все це я опустила.

– З'явився гриф, – сказала я. – Він дивився просто на мене. Достатньо близько, щоб я бачила його очі. Я жбурнула в нього камінь, а коли він полетів геть, з нього випала одна пір'їна. Довга й чорна. Я... пішла й підняла її. Я стала там і захотіла вміти літати, як він. А тоді... Я не...

– Ти змінилася, – промовив Мвіта, дуже уважно дивлячись на мене.

– Атож! Я стала грифом. Присягаюся! Я не вига...

– Я тобі вірю, – сказав Мвіта. – Закінчуй.

– Я... Мені довелося скинути з себе одяг, – сказала я, витягнувши вперед руки. – Я чула все. Я бачила... здавалося, ніби світ мені відкрився. Я злякалася. А далі лежала там, знову ставши собою, голяка, а біля мене лежав мій одяг. Діаманта в мене в роті не було. Я знайшла його за кілька футів звідти і... – Я зітхнула.

– Ти – ешу, – сказав він.

– Що-що? – слово прозвучало схоже на пчих.

– Ешу. З-поміж іншого, ти можеш кимось обертатися. Я знав це, відколи ти обернулася на горобця та полетіла на дерево.

– Що?! – скрикнула я, відсахнувшись від нього.

– Ти знаєш, що ти знаєш, Онъесонву, – спокійно промовив він.

– Чому ти мені не сказав? – Я стиснула кулаки, і вони затремтіли.

– Ешу ніколи не вірять у те, хто вони, доки не усвідомлюють цього самі.

– То що мені робити? Що... звідки ти все це знаєш?

– Звідти, звідки й усе інше, – сказав він.

– А звідки це?

– Це довга історія, – відповів він. – Послухай, не розказуй про це подругам.

– Я й не збираюся.

– Перший раз – це важливо. Горобці вміють виживати. Грифи – благородні птахи.

– Що благородного в поїданні мертвечини та крадіжках м'яса з колод для рубання?

– Всі істоти мусять їсти.

– Мвіто, – сказала я. – Навчи мене більшого. Я маю навчитися захищати себе.

– Від чого?

З моїх очей закрапали сльози.

– Здається, хтось хоче мене вбити.

Він помовчав, глянув мені в очі, а тоді сказав:

– Я ніколи цього не допущу.

Моя мати каже, що все незмінне. Вона вважала, що все, від кривавих розправ на Заході до кохання, яке вона знайшла на Сході, має свою причину. Але розум, який за всім стоїть (я називаю його Долею), жорстокий і холодний. Цей розум такий логічний, що навряд хтось міг би стати кращою людиною, схилившись перед ним. Доля незмінна, як крихкий кришталь у темряві. Однак за Мвіту я схиляюся перед Долею і дякую їй.

Ми зустрічалися двічі на тиждень, після школи. Мвітині уроки чудово допомагали мені стримувати страх перед червоним оком. Я борець за природою, і, щойно в мене просто з'явилися знаряддя для боротьби, нехай і вбогі, моя тривога перестала мене паралізовувати. Принаймні в ті дні.

Добре відволікав і сам Мвіта. Він був красномовний, гарно вдягався й шанобливо поведився. А ще він не мав такої репутації ізгоя, як я. Лую та Діті заздрили мені через зустрічі з ним. Вони із задоволенням переповідали мені чутки про те, що йому буцімто подобаються старші заміжні дівчата, майже двадцятирічні. Дівчата, що вже закінчили школу та могли запропонувати більше в інтелектуальному плані.

Мвіту ніхто не міг розкусити. Дехто казав, що він самоук і живе з однією старою, якій читає книжки в обмін на кімнату та гроші на витрати. Дехто казав, що він сам володіє своїм будинком. Я про це не питала. Знала, що він мені не скаже. Однак він був еву, і тому я раз у раз чула, як хтось каже, що в нього «нездорова» шкіра та «огидний» запах і що з нього, хоч скільки книжок він прочитає, однаково нічого доброго не вийде.

Розділ 7

Засвоєні уроки

Я вийняла діамант із рота й під швидкі удари свого серця передала його Мвіті. Торкнувшись мого каменя, чоловік здобуде можливість заподіяти мені велику шкоду чи велику милість. Мвіта, хоч і не поважав джвагірських традицій, знав, що їх поважаю я. Тож брав діамант обережно.

Був ранок вихідного дня. Сонце щойно зійшло. Мої батьки спали. Ми сиділи в садку. Я була саме там, де хотіла бути.

– Як я розумію, ти вічно зберігатимеш знання про те, на кого перетворилася, – сказав він. – Це правильно, як гадаєш?

Я кивнула. Зосередившись на цій думці, я відчула просто в себе під шкірою грифа й горобця.

– Це тут, під поверхнею, – повільно вимовив він. – Помацай пір'їну пальцями. Почухай її, потри. Заплющ очі. Згадай. Зіпрись на це. А тоді стань цим.

Пір'їна в моїй руці була гладенька й тендітна. Я знала, де саме вона опиниться. На порожньому стрижні в мене на крилі. Цього разу я була при тямі й усе контролювала. Не було так, що я розтанула, перетворившись на безформну калюжу, а тоді прибрала іншої форми. Я весь час кимось була. Мої кістки злегка гнулися, потріскували та зменшувалися. Болю не відчувалося. Тканини мого тіла гойдались і зміщувались. Мій розум змінив фокус. Я все-таки була собою, але з іншого ракурсу. Я чула ніби тихе ляскання, всмоктування та відчувала той потужний запах, який помічала лише коли відбувалося щось дивне.

Я летіла високо. Чуття дотику в мене було притлумлене, бо мою плоть захищало пір'я. Зате я бачила все. Слух у мене був такий гострий, що я чула, як дихає земля. Повернулася я виснаженою та зворушеною до сліз. Усі мої чуття напружено працювали навіть після того, як я обернулася назад. Мені було байдуже, що я гола. Мвіті довелося

загорнути мене в рапу, поки я плакала в нього на плечі. Я вперше в житті змогла вирватися. Коли все здаватиметься надто тісним, надто близьким, я зможу втекти в небо. Звідти легко розгледіти пустелю, що тягнеться далеко за Джвагіром. Можна летіти так високо, що мене не побачить навіть овальне око.

Того дня, коли ми сиділи перед садком моєї матері, я багато розповіла Мвіті про себе. Розповіла йому історію своєї матері. Розповіла йому про пустелю. Розповіла йому, як полинула кудись під час обрізання. І нарешті детально розповіла йому про червоне око. Мвіту не вразило навіть це. Тут мені варто було б замислитись, але я була надто закохана в нього, щоб цим перейматися.

Піти в пустелю додумалася я. Зробити це тієї ж ночі додумався він. Тоді я потай пішла з дому вдруге. Ми пройшли піском кілька миль. Зупинившись, розвели багаття. Нас оточувала пітьма. Пустеля не змінилася, відколи я покинула її за шість років до цього. Нам було так спокійно посеред прохолодної тиші, що наступні десять хвилин ми не могли нічого сказати. Тоді Мвіта тицьнув у вогонь і заявив:

— Я не такий, як ти. Не зовсім такий.

— Тобто? — перепитала я. — Ти про що?

— Зазвичай я просто даю людям залишатися при своїй думці, — сказав він. — Я ставився так і до тебе. Навіть після того, як тебе пізнав. Відколи я побачив тебе на тому дереві, минуло вже більше року.

— Давай до суті, — нетерпляче попросила я.

— Ні, — гарикнув він. — Я скажу це так, як хочу, Оньесонву. — Роздратувавшись, він відвів від мене погляд. — Маєш навчитися часом промовчати.

— Ні.

— Так.

Я закусила нижню губу, намагаючись промовчати.

— Я не зовсім такий, як ти, — нарешті сказав він. — Просто послухай, гаразд?

— Добре.

— Твоя мати... на неї напали. На мою матір — ні. Всі вважають, що дитина-еву — це така, як ти, коли на матір нападає чоловік нуру і йому вдається її запліднити. Ну а моя мати закохалася в чоловіка нуру.

Я пирхнула.

– Це не тема для жартів.

– Так буває, – наполог він. – І так, ми народжуємося з такою самою зовнішністю, як діти... від згвалтувань. Тобі не слід вірити всьому, що ти чуєш і читаєш.

– Гаразд, – тихо сказала я. – Про... продовжуй.

– Моя тітка розповідала, що моя мати працювала на родину нуру, а син господарів потай розмовляв із нею. Вони закохались, а за рік моя мати завагітніла. Коли я народився, розійшлася звістка про те, що я – еву. В тому районі нападів не було, тож люди не могли збагнути, звідки я взявся. Невдовзі стало відомо про кохання моїх батьків. Моя тітка казала, що хтось побачив моїх матір і батька разом одразу після мого народження, що батько потай пробрався до її намету. Я ніколи не дізнаюся, хто нас зрадив – нуру чи океке.

Прийшов натовп – я знов-таки не знаю, нуру чи океке. Вони накинулись на мою матір із камінням. Накинулись на батька з кулаками. Про мене вони не згадали. Мене сховала в безпечному місці тітка, батькова сестра. Вони з чоловіком залишили мене в себе. Смерть батька наче виправдала мое існування.

Якщо батько – нуру, то дитина – теж нуру. Тож мене ростили як нуру в домі тітки та дядька. Коли мені було шість, дядько віддав мене в учні до чаклуна на ім'я Даїб. Гадаю, я мав бути за це вдячний. Даїб часто їздив на виставки. Дядько казав, що колись він був військовим. А ще знався на літературі. Мав багато книжок... і всі їх зрештою знищили.

Мвіта насупився й замовкнув. Я стала чекати, коли він продовжить.

– Дядькові довелося благати Даїба, щоб він мене навчав, і заплатити йому... тому що я – еву. Я бачив, як дядько його благав. – Мвіті явно було бридко. – Накарачках. Даїб плюнув на нього і сказав, що зробив йому цю ласку лише тому, що знав мою бабусю. Ненависть до Даїба заохочувала мене навчатися. Я був малий, але ненавидів як дорослий чоловік на піку своєї зрілості.

Дядько так благав і принижувався не без причини. Він хотів, щоб я був здатен захищатися. Він знав, що мое життя буде важке. Життя тривало, роки минали не без приємності. Доки мені не виповнилося одинадцять. Це було чотири роки тому. У містах знову розпочалися криваві розправи, які швидко дісталися й нашого села.

Океке давали відсіч. І знову, як уже було раніше, вони програвали за числом та озброєнням. Але в моєму селі океке лютували сильно. Вони штурмували наш будинок і вбили моїх тітку з дядьком. Згодом я дізнався, що полювали вони на Даїба та на будь-яких

пов'язаних із ним людей. Я казав, що Даїб колись був у війську, – що ж, там усе було не так просто. Схоже, він прославився своєю жорстокістю. Моїх тітку та дядька вбили через нього, через те, що він навчав мене.

Даїб навчив мене робитися нехтовним. Так я й утік. Побіг у пустелю і сховався там на один день. Врешті-решт бунти було придушено, а всіх океке в селі вбито. Прийшовши до Даїба додому в надії знайти його труп, я застав дещо інше. Посеред його напівзгорілого будинку лежав одяг, у якому я бачив його востаннє, розкиданий по підлозі так, ніби Даїб просто розтанув у повітрі. А вікно було відчинене.

Я зібрав, що зміг, і помандрував на схід. Я знав, як зі мною поводитимуться. Я сподівався знайти Червоний народ, плем'я людей, які не є ні океке, ні нуру й живуть у пустелі посеред велетенської піщаної бурі. Кажуть, Червоний народ знає неможливе джуджу[8 - Джуджу – загальна назва низки західноафриканських магічних практик.]. Я був малий і зневірений. Червоний народ – це просто вигадка.

Дорогою я заробляв гроші дурнуватим чаклуванням – наприклад, примушував ляльок танцювати, а дітей – літати. Люди, як нуру, так і океке, спокійніше ставляться до еву, які корчать із себе дурників, танцюють або показують фокуси, – аби тільки уникали зорового контакту і йшли далі, закінчивши розважати. Тут я опинився лише випадково.

Мвіта договорив, а я просто сиділа мовчки. Замислилася про те, як далеко Мвітине село від залишків села моєї матері.

– Вибач, – сказала я. – Вибач усіх нас.

Він хитнув головою.

– Не вибачайся. Це все одно що казати, ніби тобі соромно за власне існування.

– Так і є.

– Не применшуй випробувань і успіхів у житті своєї матері, – похмуро сказав Мвіта.

Я втягнула повітря крізь зуби й відвела погляд, схрестивши на грудях руки.

– То ти хочеш не бути тут зараз? – запитав він.

На це я не сказала нічого. «Принаймні його батько не був чудовиськом», – подумалося мені.

– Життя не таке просте, – сказав він. І всміхнувся. – Особливо для ешу.

– Ти не ешу.

– Ну, тоді для будь-кого з нас.

Розділ 8

Брехня

Півтора року по тому я випадково підслухала розмову двох хлопців, які проходили повз мене. Їм було років по сімнадцять. В одного були синці на обличчі та перев'язана рука. Я читала книжку під деревом іроко.

– Ти так виглядаєш, наче тобі хтось на голову наступив, – сказав неушкоджений хлопець.

– Знаю, – сказав ушкоджений. – Я ледве ходжу.

– Кажу тобі, цей чолов'яга злий, він не справжній чаклун.

– О, Аро – справжній чаклун, – заперечив ушкоджений хлопець. – Злий, але справжній.

Вловивши ім'я, побіжно згадане у ніч мого Одинадцятого ритуалу, я нашорошила вуха.

– Гадаю, вивчати Великі містичні аспекти годеи тільки той хлопака-еву, – сказав постраждалий хлопчина з великими мокрими очима. – Це безглуздо. Треба ж мати чисту кров, щоб...

Я встала й пішла геть; думки мені затуманила лють. Я сердито обшукала ринок, книжковий дім, навіть до себе додому зайшла. Мвіти не було. Я навіть не знала, де він жив. Це роздратовало мене ще більше. Вийшовши з хати, я побачила, як він чимчикує дорогою. Наблизилася до нього й ледве втрималася від того, щоб зацідити йому в обличчя.

– Чому ти мені не сказав? – закричала я.

– Не кидайся на мене так, – забурчав він, коли я до нього добралася. – Ти знаєш, що це безглуздо.

Я гірко розсміялася.

– Я нічого про тебе не знаю.

– Я серйозно, Оньесонву, – застеріг він.

– Мені начхати на твою серйозність! – закричала я.

– Жінко, що на тебе найшло?

– Що ти знаєш про Великі містичні аспекти? Га? – Я гадки не мала, що то за Містичні аспекти, але їх від мене приховували і я хотіла негайно їх пізнати. – А... а як щодо Аро? Чому... – Я так розізлилася, що почала захлинатися повітрям. Я стояла мовчки й важко дихала.

– Ти... ти – брехун! – заверещала я. – Як мені взагалі тобі довіряти?!

Тут Мвіта позадкував. Я перейшла межу. І я кричала далі.

– Щоб про них дізнатися, мені довелося підслухати двох хлопців! Двох дурних, недолугих, звичайних хлопців! Я більше ніколи не зможу тобі довіряти!

– Він тебе не навчатиме, – з гіркотою промовив Мвіта, розвівши руками.

– Що? – перепитала я з надривом у голосі. – Чому?

– Хочеш знати чому? Гаразд, я тобі розповім. Сподіваюся, це тебе порадує. Він тебе не навчатиме, тому що ти – дівчина, жінка! – він кричав на мене зі сльозами гніву на очах. Ляснув мене рукою по животу. – Через те, що ти носиш отут! Ти можеш приносити життя, а з віком ця здатність переростає в щось іще більше, небезпечніше, нестабільніше!

– Що? – знову перепитала я.

Він сердито розсміявся й пішов геть.

– Ти надто завзята, – сказав він. – Фу, ти погано на мене дієш.

– Не кидай мене, – наказала я.

Він зупинився.

– Бо інакше що? – Він розвернувся. – Ти що, мені погрожувеш?

– Можливо, – сказала я. Ми ще постояли якийсь час. Не пам'ятаю, чи був біля нас хтось. Напевно, таки був. Люди в захваті від добрих суперечок. А суперечка між двома підлітками-еву, хлопцем і дівчиною, взагалі безцінна.

– Оньесонву, – промовив він. – Він тебе не навчатиме. Ти не в тому тілі народилася.

– Так, і я можу цьому зарадити, – сказала я.

– Ні, цьому аж ніяк не можна зарадити.

Хоч на кого я оберталася, я могла обернутися на цю істоту лише в жіночій подобі. Це було правилом мого вміння, що завжди здавалося мені незначущим.

– Він навчає тебе, – промовила я.

Він кивнув.

– А я навчав тебе того, що знаю.

Я схилила голову набік.

– Але... він не навчає тебе отих... отих Аспектів, так?

Мвіта не відповів.

– Бо ти – еву, правильно? – запитала я.

Він усе одно нічого не сказав.

– Мвіто...

– Доведеться задовольнитися тим, чого я тебе навчаю, – заявив він.

– А якщо цього не вистачить?

Мвіта відвів погляд.

Я хитнула головою.

– Замовчувати означає брехати.

– Якщо я і брешу тобі, то лише для того, щоб тебе захистити. Ти – моя... Ти особлива для мене, Оньесонву, – бовкнув він і стер зі щоби трохи гнівних сліз. – Нікому, нікому не має бути дозволено тебе кривдити.

– Хтось намагався зробити саме це! – поскаржилася я. – Те... оте жахливе червоно-біле

око! Воно лихе!.. Здається, воно часом дивиться на мене, поки я сплю...

– Я його питав, – сказав він. – Ясно? Я його питав. Я дивлюся на тебе і розумію... Я розумію. Я розповів йому про тебе. Розповів йому після того, як ти опинилася на тому дереві. Після того, як ти зрозуміла, що ти ешу, я спитав його ще раз. Він тебе не навчатиме.

– Ти розповів йому про червоне око?

– Так.

Тиша.

– Тоді я спитаю його сама, – просто сказала я.

– Не треба, – заперечив він.

– Хай відмовить мені безпосередньо, – сказала я.

У Мвітиних очах спалахнув гнів, і він відступив від мене.

– Мені не слід любити таку дівчину, як ти, – процідив він крізь зціплені зуби. Тоді повернувся й пішов геть.

Я зачекала, поки Мвіта не опинився достатньо далеко. Тоді відійшла на узбіччя дороги й зосередилася. Пір'їни в мене при собі не було, тож спершу довелося заспокоїтися. Після суперечки із Мвітою мене аж трусило, тож заспокоювалася я кілька хвилин. За цей час Мвіта зник. Але, як я вже казала, у подібні грифа мені відкривався весь світ. Я відшукала його з легкістю.

Я пролетіла за ним на південь від свого будинку, перетнувши пальмові ферми на південному кордоні Джвагіра. Хатина, до якої він прийшов, була міцна, але проста. Довкола неї блукало четверо кіз. Мвіта зайшов у меншу хатину поряд із головною. За обома хатинами відкривалася пустеля.

Наступного дня я пішла туди пішки, залишивши вікно своєї спальні відчиненим на випадок повернення в подібні грифа. Перед хатиною Аро росли ворота з кактусів. Я сміливо пройшла крізь отвір, обабіч якого стояли два високих кактуси. Я постаралася уникнути колючок, але одна таки зачепила мені передпліччя, коли я проходила. «Байдуже», – подумала я.

Головна хатина була велика, складена з піщаної цегли та саману й накрита солом'яною стріхою. Неподалік я бачила Мвіту, що сидів біля єдиного дерева, якому вистачило

сміливості рости біля хатини. Я лукаво всміхнулася самій собі. Якщо це – хатина Аро, я можу прокрастися всередину, перш ніж Мвіта мене побачить.

Коли я ще не була й на півдорозі до входу в хатину, звідти неквапом вийшов якийсь чоловік. Найперше я помітила блакитний туман довкола нього. Коли він підійшов ближче, туман зник. Він був років на двадцять старший за мого батька. Волосся в нього було дуже коротко підстрижене. Темна шкіра виблискувала від сухості та спеки. На його білому кафтані було видно кілька скляних і кварцових амулетів. Він підійшов поволі й оглянув мене. Він мені зовсім не сподобався.

– Що таке? – запитав він.

– Ой, гм... – затнулася я. – Ви Аро, чаклун?

Він гнівно подивився на мене.

Я не здалася.

– Мене звати Онъесонву Убайд-Огундіму, я донька... падчерка Фаділя Огундіму та донька Наджіби Убайд-Огундіму...

– Я знаю, хто ти така, – холодно промовив він. Витягнув із кишені жувальну паличку та засунув собі до рота. – Ада каже, що ти можеш ставати прозорою, а Мвіта – що ти можеш обертатися на горобця.

Я помітила, що про мої перетворення на грифа він не згадав.

– Зі мною дещо відбувається, так, – погодилася я. – І я вважаю, що я в небезпеці. Яюсь, десь із рік тому, щось спробувало мене вбити. Таке величезне овальне червоне око. Здається, воно й досі за мною стежить. Мені потрібно захистити себе. Ого Аро, я стану найкращим і найвидатнішим учнем у вашому житті! Я це знаю. Я це відчуваю. Майже... фізично.

Я замовкнула зі сльозами на очах. Лише зараз я усвідомила, як рішуче налаштована. Він дивився на мене з таким подивом, що я замислилася, чи раптом не сказала щось не те. Здавалося, він не з тих, кого легко зворушити. Його обличчя знову набуло, як я зрозуміла, звичного для нього виразу. За ним я побачила, як до нас швидко крокує Мвіта.

– Ти сповнена вогню, – сказав він. – Але я тебе не навчатиму.

Він змахнув рукою вгору-вниз, показуючи на мое тіло.

– Твій батько був з нуру, огидного, брудного народу. Великі містичні аспекти – це мистецтво

океке тільки для чистих духом.

– А... але ж ви навчаєте Мвіту, – зауважила я, ледве стримуючи відчай.

– Не Містичних аспектів. Я даю йому обмежені знання. Він хлопець. Ти дівчина. Ти не можеш дорівнятися. Навіть у... м'якіших уміннях.

– Як ви можете таке казати?! – закричала я так, що в мене з рота мало не вилетів діамант.

– І до того ж зараз, коли ми з тобою говоримо, ти нечиста від жіночої крові, – сказав він. – Як ти смієш приходити сюди в цьому стані?

Я тільки кліпнула, не розуміючи, що він має на увазі. Згодом до мене дійде, що це стосувалося моїх місячних. До кінця залишалось ще близько одного дня, і кров виходила з мене поодинокими краплинками. Він же говорив так, ніби я вся була в ній.

Він з огидою показав на мій стан:

– А це має бачити лише твій чоловік.

Я знову спантеличилась, а тоді опустила очі й побачила, як виблискує ланцюжок у мене на животі, нависнувши над рапою. Я хутко його сховала.

– Хай те, що тебе переслідує, доконає тебе. Так краще, – сказав він.

– Будь ласка, – промовив Мвіта, підійшовши до нас. – Не ображайте її, ого. Вона мені дорога.

– Так, знаю, ви всі тримаєтеся купи, – сказав Аро.

– Я не казав їй прийти! – твердо відповів йому Мвіта. – Вона нікого не слухає.

Я витріщилася на Мвіту, приголомшена та ображена.

– Мені байдуже, хто її послав, – сказав Аро, змахнувши своєю великою рукою.

Мвіта опустил погляд, і я мало не закричала. «Він в Аро наче в рабстві, – подумалось мені. – Наче океке в нуру. Але ж його ростили як нуру. Яка відсталість!»

Аро пішов геть. Я швидко повернулася й пішла назад, до кактусових воріт.

– Ти сама це на себе накликала, – загарчав Мвіта, йдучи за мною. – Я ж казав тобі не...

– Ти мені нічого не казав, – відповіла я і пришвидшила крок. – Ти з ним живеш! Він отак думає про таких, як ми, а ти ЖИВЕШ У ЙОГО ОСЕЛІ! Б'юсь об заклад, що ти йому куховариш і прибираєш! Мене дивує, що він узагалі їсть те, що ти готуєш!

– Усе не так, – заперечив Мвіта.

– Ні, так! – закричала я. Ми пройшли кактусові ворота. – Мало того, що я – еву, і того, що та штука хоче до мене добратися! Я ще й жіночої статі. Той божевільний, з яким ти живеш, любить тебе й ненавидить, але мене він просто ненавидить! Мене всі ненавидять!

– Твої батьки тебе не ненавидять, і я теж, – зауважив він. – Твої подруги тебе не ненавидять.

Я його не слухала. Я вже побігла. Я бігла, доки не впевнилася в тому, що він не біжить за мною. Я пригадала маслянисто-чорне пір'я, що вкриває могутні крила, сильний дзьоб, голову з мозком, розумність якого могла досягнути лише я та ще, може, той козячий прутень Аро. Я полетіла високо й далеко, думаючи й думаючи. А діставшись нарешті додому, проскочила у вікно своєї спальні та обернулася на себе – тринадцятирічну, майже чотирнадцятирічну дівчинку. Я заповзла голяка в ліжко, не зважаючи на краплинки крові, й повністю накрилася ковдрами.

Розділ 9

Нічне жахіття

Я перестала розмовляти із Мвітою, а він перестав до мене ходити. Минуло три тижні. Я сумувала за ним, та моя злість на нього була сильнішою. Мій вільний час заповнювали Бінта, Лую й Діті. Якось уранці, коли я, набурмосившись, чекала їх на шкільному подвір'ї, повз мене пройшла Лую. Спершу я подумала, що вона мене просто не побачила.

Тоді помітила, що в неї нещасний вигляд. Її очі були червоні й розпухлі, наче вона поплакала чи не виспалася. Я побігла за нею.

– Лую! – гукнула я. – Ти в порядку?

Вона повернула до мене порожнє обличчя. Тоді всміхнулась і стала більш схожою на себе.

– Ти виглядаєш... стомленою, – промовила я.

Вона засміялася.

– Правильно. Мені дуже погано спалося. – Ох уже ця Люю та її двозначні заяви. Як-от ця. Але я знала Люю. Якщо вона хотіла щось розповісти, то розповідала, коли вважала за потрібне. Прийшли Бінта й Діті, ми сіли, і Люю вже була далеко від мене.

– Чудовий день, – сказала Діті.

– Ну якщо ти так кажеш... – пробурчала Люю.

– Якби ж то я могла завжди бути такою щасливою, як ти, Діті, – сказала я.

– Ти не в гуморі лише через те, що ви із Мвітою почубилися, – зауважила Діті.

– Що? 3-звідки ти знаєш? – Я випрямилася, сама не своя з тривоги. Якщо вони знають про нашу сварку, то чули і про те, через що ми сварилися.

– Ми знаємо тебе, – сказала Діті. І Люю, і Бінта схвально гмикнули. – Останні два тижні ми бачили тебе вдвічі частіше.

– Ми не дурні, – докинула Бінта і вгризлася у бутерброд з яйцем, який витягнула зі своєї торби. Він розплющився між її книжками і здавався дуже тонким.

– То що сталося? – запитала Люю, потираючи лоба.

Я знизала плечима.

– Твої батьки проти? – спитала Бінта. Вони підсунулися ближче.

– Просто облиште цю тему, – відрізала я.

– Ти віддала йому свою цноту? – запитала Люю.

– Люю! – вигукнула я.

– Я просто питаю.

– Ланцюжок у тебе на животі позеленів? – запитала Бінта. У її голосі вчувався мало не відчай. – Я чула, ніби саме це відбувається, якщо мати з кимось близькість після Одинадцятого ритуалу.

– Я сильно сумніваюся, що вона була з ним близька, – холодно сказала Діті.

Перш ніж лягти спати, я сіла на підлогу для медитації. Щоб заспокоїтися, мені знадобилося чимало зусиль. Коли я закінчила, мое обличчя було мокрим від поту та сліз. Під час медитації я майже завжди не лише рясно пітніла (що було дивно, оскільки зазвичай пітнію дуже мало), а й плакала. Мвіта пояснював, що я так звикла до постійного напруження, що, геть його позбувшись, буквально плакала від полегшення. Я прийняла душ і побажала батькам доброї ночі.

Опинившись у ліжку, я заснула, і мені наснився заспокійливий пісок. Сухий, м'який, неторканий і теплий. Я була вітром, який котився з нього дюнами. Тоді пересувалася щільними розтрісканими землями. Я пересувалася під співи листя впертих дерев і сухих кущів. А далі – натоптана дорога, інші дороги, мощені та заповорошені піском, повні людей, які мандрували з важкими клунками, скутерами, верблюдами, кіньми. Дороги були чорні, гладенькі та блищали так, ніби пітніли. Люди, що йшли дорогами, несли небагато речей. Це були не подорожні. Вони були недалеко від дому. Вздовж дороги стояли крамниці та великі будівлі.

У Джвагірі люди не провадили Розмови край дороги чи на ринку. А ще там було зовсім небагато людей зі світлою шкірою – і ніхто з них не був нуру. Вітер відніс мене далеко.

Тут більшість людей була нуру. Я спробувала придивитися. Що більше старалася, то більше вони втрачали чіткість. Усі, крім одного. Він стояв до мене спиною. Я чула його сміх за багато миль. Він був дуже високий і стояв посеред групи чоловіків нуру. Пристрасно промовляв слова, яких я геть не чула. Його сміх відлунював у мене в голові вібрацією. Він був одягнений у блакитний кафтан. Він почав повертатися до мене... я бачила лише його очі. Вони були червоні, зі сліпучо-білою рухливою серединою. Вони злилися в одне велетенське око. Жах отрутою пронизав мій розум. Наступні почуті слова я зрозуміла бездоганно.

«Перестань дихати, – загарчав він. – ПЕРЕСТАНЬ ДИХАТИ!»

Я різко прокинулася, не маючи змоги вдихнути. Хриплячи, скинула з себе ковдри. Сіла, схопившись за зболену шию. Кліпаючи, я щоразу бачила в голові те червоне око. Я захрипіла сильніше й зігнулася. Перед очима з'явилися чорні плями. Визнаю, що почасти мені стало легше на душі. Вмерти було краще, ніж жити в страху перед тією штукою. Минали секунди, і в мене розслаблялися груди. Горло стало потроху впускати повітря. Я закашлялася. Зачекала, потираючи зболілу горлянку. Настав ранок. Хтось на кухні смажив сніданок.

Тоді сон повернувся до мене в усіх подробицях. Я підскочила, зіп'явшись на хиткі ноги. Посередині коридору зупинилася. Повернулася до своєї кімнати та стала біля дзеркала, витріщившись на яскраві синці в себе на шиї. Сіла на підлогу та поклала голову на руки.

Червоне овальне око належало гвалтівникові, моему біологічному батькові. І він щойно спробував задушити мене вві сні.

Розділ 10

Ндіїчі

Якби не прийшов божевільний фотограф, я б увесь той день пролежала в ліжку, надто боячись виходити надвір. Того дня моя мати прийшла додому по обіді та одразу заговорила про нього. Вона, здавалося, жодного разу не сіла.

– Він був весь забрьоханий і обвітрений, – розповіла вона. – Прийшов на ринок просто з пустелі. Навіть не спробував спершу помитися!

Вона сказала, що йому було років двадцять з гаком, але визначити напевне було важко через прилипле до його обличчя волосся. Більшість зубів у нього випала, очі були жовті, а засмагла на сонці шкіра мала попелястий відтінок від недоїдання та бруду. Хто його знає, як він зумів вижити, пройшовши так далеко в такому психічному стані.

Але того, що він приніс, вистачило, щоб довести до паніки весь Джвагір. Він приніс цифровий фотоальбом. Свою камеру він уже давно загубив, але фото зберігав на тому приладі завбільшки з долоню. Зроблені на Заході фотографії мертвих, обпалених, понівечених океке.

Згвалтувань жінок океке. Дітей океке з відтятими кінцівками та роздутими животами. Чоловіків океке, повішених на будівлях або зогнилих майже на порох у пустелі. Пробитих голів немовлят. Розрубаних животів. Кастрованих чоловіків. Жінок, яким відрізали груди.

– Він іде! – кричав фотограф, показуючи людям свій альбом. Із його потрісканих губ злітала слина. – Він приведе десять тисяч мужів. Ніхто з вас не захищений. Збирайте манатки, тікайте, летіть, летіть, дурні!

Він дозволяв людям по черзі, група за групою проклацати свій альбом. Моя мати проглянула фотографії двічі. Весь цей час вона ридала. Люди блювали, плакали, кричали, ніхто не ставив побачене під сумнів. Врешті-решт його заарештували. Судячи з того, що я чула, йому дали добре поїсти, скупатися, постригли та передали якісь запаси, а тоді ввічливо попросили піти з Джвагіра. Хай там як, люди говорили й новини поширювалися. Він так усіх збаламутив, що на той вечір було призначено ндіїчі, найнагальніші збори громади у Джвагірі.

Щойно тато прийшов додому, ми пішли – разом, утрюх.

– У тебе все гаразд? – запитав він, поцілував мою матір і взяв її за руку.

– Жити буду, – сказала вона.

– Гаразд. Ходімо. Швидко, – сказав він і пішов швидше. – Ндіічі рідко тривають більше п'яти хвилин.

На міській площі вже рясніло людьми. Було встановлено сцену, на якій стояли чотири крісла. За кілька хвилин туди сходами зійшли четверо. Юрба затихла. З усіх, хто зібрався, тільки немовлята перегукувались далі. Я стала навшпиньки, рада, що нарешті погляну на старійшин Осугбо, про яких стільки чула. Побачивши їх, я зрозуміла, що з двома старійшинами вже зустрічалася. Одна з них була одягнена у блакитну рапу з кофтиною такого ж кольору.

– Це Нана Мудра, – сказав мені на вухо тато. Я просто кивнула. Не хотіла згадувати про свій Ритуал одинадцятого року.

Вона поволі вийшла на сцену і зайняла своє місце. За нею прийшов старий сліпець із дерев'яною тростиною. Його довелося провести сходами. Сівши, він оглянув юрбу так, ніби бачив нас усіх такими, які ми є насправді. Тато сказав мені, що це Діка Провидець. Потім прийшов Аро Творець. Я сильно насупилася. Як же мені не подобався цей чоловік, що відмовив мені в такому багатстві, відмовився від мене. Вочевидь, мало хто знав, що він чаклун, оскільки тато пояснив, що саме він формує владу.

– Ця людина створила найсправедливішу систему в історії Джвагіра, – прошепотів він.

Четвертим був Ойо Мислитель, низенький і худий, з ріденькими пучками сивого волосся обабіч голови. Вуса в нього були пишні, а злегка посивіла борода – довга. Тато сказав, що Ойо відомий своїм скептицизмом. Якщо ідею не завертає Ойо, то вона принесе плоди.

– Джвагір, квену! – промовили всі старійшини, викинувши кулаки в повітря.

– Я! – відповіла юрба. Тато штурхнув ліктем маму та мене, щоб ми зробили так само.

– Джвагір, квену!

– Я!

– Джвагір, квену!

– Я!

– Добрий вечір, Джвагіре, – проказала Нана Мудра і встала. – Фотографа звати Абабуо. Він прийшов з Гаді, одного з міст Семиріччя. Він попрацював і подолав велику відстань, аби принести нам новини. Ми вітаємо його та висловлюємо йому похвалу.

Вона сіла. Встав і заговорив Ойо Мислитель.

– Я думав про ймовірність, межу похибки, малоймовірність. Хоча доля наших людей на Заході трагічна, малоймовірно, що це лихо зачепить нас. Моліть Ані про щось краще. Але збирати речі не потрібно.

Він сів. Я оглянула юрбу. Схоже, людей його слова переконали. Я не знала напевне, що відчувала. «Чи справді річ у нашій безпеці?» – подумала я. Встав і заговорив Аро. З усіх старійшин Осугбо старезним не був лише він. Однак я все одно замислилася про його вік і зовнішність. Може, він був старший, ніж здавалося.

– Абаду несе реальність. Споглядайте її, але не панікуйте. Хіба ми всі жінки? – запитав він. Я пирхнула й закотила очі.

– Паніка вам нічого доброго не принесе, – продовжив він. – Якщо ви хочете навчитись орудувати ножом, Обі – ось він – вас навчить. – Він показав рукою на м'язистого чолові'ягу, що стояв біля сцени. – Також він може навчити вас бігати на далекі дистанції, не втомлюючись. Але ми – сильні люди. Страх для слабких. Не журіться. Живіть своїм життям.

Він сів. Повільно встав, спираючись на тростину, Діка Провидець. Щоб почути його слова, мені довелося напружитися.

– Як я бачу... так, журналіст показує правду, хоч вона й вибила з колії його розум, – сказав провидець. – Але вірте! Ми всі маємо вірити у краще!

Він сів. На мить запала тиша.

– На цьому все, – промовила Нана Мудра.

Коли старійшини пішли зі сцени та з площі, всі негайно заговорили. Вони сперечалися про фотографа та стан його психіки, його фотографії та подорож і погоджувались одне з одним. Але ндіїчі спрацювало: люди вже не панікували. Вони перебували в енергійній задумі. Мій батько долучився до дискусії, а мати тихо слухала.

– Побачимося вдома, – сказала їм я.

– Давай, – сказала мати й ніжно погладила мене по щоці.

Вибратися з площі було нелегко. Я ненавиділа велелюдні місця. Вийшовши з натовпу, я одразу побачила Мвіту. Він угледів мене перший.

– Привіт, – сказала я.

– Добрий вечір, Оньесонву, – привітався він.

І так зв'язок було встановлено. Раніше ми були друзями, сварилися, навчалися, сміялися разом, але цієї миті ми усвідомили, що закохані. Це усвідомлення було подібне до ввімкнення електрики. Але гнів на нього мене не полишив. Я переминалася з ноги на ногу, дещо бентежачись через те, що на нас дивилося кілька людей. Я почимчикувала додому, а коли він пішов зі мною, мені полегшало на серці.

– Як ти? – обережно запитав він.

– Як ти міг? – запитала я.

– Я ж казав тобі: не йди.

– Коли ти кажеш мені щось зробити, це не означає, що я послухаю!

– Я мав зробити так, щоб ти не змогла пройти крізь його кактуси, – пробурмотів він.

– Я б знайшла шлях, – запевнила я. – Це був мій вибір, і ти мав поставитися до нього з повагою. А ти стояв там і торочив Аро, що я прийшла не з твоєї вини, і намагався прикрити власну дупу. Я тебе мало не вбила.

– Тому він і не буде тебе навчати! Ти поводишся як жінка. Керуєшся емоціями. Ти небезпечна.

Мені довелося постаратися, щоб не підтвердити Мвітині слова знову.

– Ти в це віриш? – запитала я.

Він відвів погляд.

Я змахнула сльозинку з ока.

– Тоді ми не можемо бути...

– Ні, я в це не вірю, – відповів Мвіта. – Часом ти буваєш нерациональною,

нераціональнішою за будь-яку жінку чи будь-якого чоловіка. Але не через те, що в тебе між ногами. – Він усміхнувся і саркастичним тоном додав: – До того ж хіба ти не пройшла Одинадцятого ритуалу? Навіть нуру знають: після нього розум жінки узгоджується з її емоціями.

– Я не жартую, – сказала я.

– Ти інакша. Твоя пристрасть сильніша, ніж у більшості людей, – сказав він після нетривалої паузи.

– Тоді чому...

– Аро потрібно було знати, що ти прийшла з власної волі. Люди, якими керують інші... повір мені, він таких нізащо не приймає. Ходімо, нам треба поговорити.

Прийшовши до мене додому, ми сіли на ганку перед садком моєї матері.

– Мій тато знає, хто такий Аро насправді?

– Певною мірою, – сказав він. – Про нього знає вдосталь людей – ті, хто хоче знати.

– Просто не більшість.

– Саме так.

– Як я гадаю, здебільшого чоловіки, – додала я.

– І деякі старші хлопці.

– Він навчає й інших, так? – роздратовано спитала я. – Ну, крім тебе.

– Намагається. Є один іспит, який треба скласти, щоб вивчати Містичні аспекти. Пройти його можна лише один раз. Провал – це щось жахливе. Що ближче людина підходить до успіху, то болючішим виявляється провал. Ті хлопці, яких ти підслухала, були випробувані. Всі вони повертаються додому побиті та в синцях. Їхні батьки гадають, що хлопці пройшли ініціацію та стали учнями Аро. Насправді ж вони провалились. Аро навчає цих хлопців якихось дрібниць, щоб вони дещо вміли.

– А що то взагалі за Містичні аспекти?

Він підсунувся до мене досить близько, щоб я почула його тихий шепіт.

– Не знаю, – він усміхнувся. – Знаю, що людині мусить бути на роду написано їх вивчити.

Хтось має попросити про це, про те, щоб людина БУЛА такою.

– Мвіто, я маю їх вивчити, – сказала я. – Це мій батько! Я не знаю, як я...

А тоді він нахилився вперед і поцілував мене. Я забула про свого біологічного батька. Забула про пустелю. Геть забула про свої запитання. Цей поцілунок був не безневинний. Він був глибокий і вологий. Мені було майже чотирнадцять, а йому – років сімнадцять. Ми обое втратили невинність за багато років до цього. Я не думала про свою матір і чоловіка, який її згвалтував, хоча завжди вважала, що подумаю, якщо дійду до близькості з хлопцем.

Його руки без жодних вагань пробралися мені під сорочку. Я не заважала йому м'яти мої груди. Він не заважав мені цілувати його шию та розстібати його сорочку. Я відчула біль між ногами, гострий відчайдушний біль. Такий гострий, що мое тіло аж підскочило. Мвіта відсторонився. Швидко встав.

– Я піду, – сказав він.

– Ні! – заперечила я й підвелася. Тепер біль розходився по всьому моему тілу і я не могла остаточно випрямитися.

– Якщо я не піду... – Він потягнувся вперед і торкнувся ланцюжка в мене на животі, який виліз назовні, коли Мвіта вовтузився з моєю кофтиною. У мене в голові промайнули слова Аро. «Це має бачити тільки твій чоловік», – сказав він. Я здригнулася. Мвіта сягнув собі до рота й передав мені мій діамант. Я з кволою усмішкою взяла його й повернула собі під язика.

– Я заручилася з тобою, сама про це не знаючи, – сказала я.

– Хто вірить у цю вигадку? – запитав він. – Це надто легко. Я зайду до тебе за два дні.

– Мвіто, – видихнула я.

– Тобі краще лишатися неторканою... поки що.

Я зітхнула.

– Твої батьки скоро повернуться, – додав він. Задер мою сорочку й ніжно поцілував мені сосок. Я здригнулася, між ногами в мене спалахнув біль. Я стиснула ноги. Він сумовито поглянув на мене, досі тримаючи одну мою грудь у долоні.

– Боляче, – винувано промовив він.

Я кивнула, стиснувши губи. Біль був такий жахливий, що в мене перед очима з'явилися

темні плями. По моему обличчю текли сльози.

– За кілька хвилин ти відновишся. Якби ж то я спізнався з тобою раніше, ніж ти це пройшла, – сказав він. – Скальпель, яким там користуються, обробляє Аро. На нього накладено джуджу, завдяки якому жінка завжди відчуває біль, коли надміру збуджується... до одруження.

Розділ 11

Рішучість Люю

Коли він зник, я пішла до себе в кімнату й заридала. Для мене це було єдиною можливістю стримати свою лютю. Тепер я зрозуміла, чому замість лазерного ножа використовувався скальпель. Простіший у конструкції скальпель набагато легше зачаклувати. Аро. Завжди винний Аро. Майже всю ніч я роздумувала над усіма можливими способами, в які могла б нашкодити цій людині.

Я подумала, чи не зірвати мені зі стану золотий ланцюжок і не виплюнути камінець у сміття, але не змогла примусити себе до цього. Ці два предмети якось непомітно стали частиною мого «я». Без них мені було би страшенно соромно. Тієї ночі я не спала ні хвилини – надто сильно гнівалася на Аро й надто сильно боялася, що мене вві сні знову відвідає біологічний батько.

Наступної ночі я спала лише тому, що була виснажена. На щастя, червоне око не з'явилося. Зустрівшись наступного дня після школи з Бінтою й Діті, я вже почувалася трохи краще.

– Знаєш того фотографа? Я чула, в нього повідпадали всі нігті, – сказала Діті, грайливо перекочуючи діамант у роті.

– І? – запитала я, притулившись спиною до стіни школи.

– І це огидно! – вигукнула Бінта. – Що то за чоловік такий?

– А де Люю? – запитала я, змінюючи тему.

Діті гикнула.

– Мабуть, з Касі. Або Гваном.

– Клянуся, за Лую як за наречену дадуть найбільший викуп, – сказала Бінта.

Чи спробував хтось із цих хлопців торкнутися Лую?

– А що Матан? – запитала я.

Матан був улюбленцем Лую. А ще він мав найвищі оцінки з математики. Всі три мої подруги мали по кілька залицяльників. Найбільше їх мала Лую, а за нею – Діті. Бінта відмовлялася говорити зі своїми.

Лую вийшла з-за рогу, коли ми ще теревенили. Йшла вона зігнувшись, під очима залягли темні кола.

– Лую! – заверещала Діті. – Що сталося?!

Бінта заплакала і схопила Лую за руку.

– Посадовіть її! – крикнула я. Руки Лую, трусячись, стискалися в кулаки й розтискалися. Тоді її обличчя скривилось, і вона заводала від болю.

– Я піду приведу когось, – сказала Бінта й підскочила.

– Ні! – видушила з себе Лую. – Не треба!

– Що сталося? – запитала я.

Ми всі схилилися над нею. Лую витріщилася на мене великими запалими очима.

– Ти... може, ти знаєш, – сказала вона мені. – Зі мною щось не так. Здається, я проклята.

– Що ти?..

– Я була з Матаном. – Вона трохи помовчала. – Біля дерева, оточеного кущами.

Ми закивали. Саме туди ходили учні, коли потребували усамітнення.

Лую мимохіть усміхнулася.

– Я не така, як ви. Ну, може, Діті мене зрозуміє. – Бінта сягнула у свою торбинку й передала Лую пляшку води. Лую зробила невеликий ковток, а тоді заговорила з такою люттю, на яку я не вважала її здатною. – Я старалася, але мені це подобається, – заявила вона. – Мені завжди це подобалося! А чому ж ні?

– Люю, що... – заговорила Діті.

– Поцілунки, доторки, близькість, – промовила Люю, дивлячись на Діті. – Ти знаєш. Це добре. Ми рано про це дізналися. – Вона поглянула на Бінту. – Це добре, коли це правильно. Я знаю, що тепер нас не має торкатися жодний чоловік, а я ж старалася!

Я взяла її за руку. Люю відсмикнула її.

– Я старалася три роки. Тоді якось прийшов Гван, і я дозволила йому себе поцілувати. Було добре, а потім стало погано. Мені... стало боляче! Хто це зі мною зробив? Не можна ж просто... – Дихала вона надміру важко. – Скоро нам буде вісімнадцять, ми станемо повноправними дорослими! Нащо чекати до шлюбу на можливість насолодитися тим, що дала мені Ані? Хоч що це за прокляття, я хочу його знищити. Я старалася... Сьогодні я наче помирала. Матан відмовився продовжувати... – Вона поглянула за мене і скрикнула: – Подивіться на нього!

Ми всі повернулися та побачили, що Матан стоїть за шкільним парканом. Він швидко попростував геть.

– Я не буду твоїм убивцею! – крикнув він.

– Ані тобі пеніс скрутить! – крикнула Люю.

– Люю! – верескнула Діті.

– Мені все одно, – сказала Люю, відвівши погляд.

– Це минеться, – запевнила я. – За кілька хвилин тобі стане краще.

Я вже не вперше бачила її такою. «Той день, коли вона пройшла повз мене з нездоровим виглядом», – згадалося мені.

– Мені ніколи не стане краще, – відповіла вона.

– Це прокляття? – спитала мене Бінта.

– Не думаю, – сказала я, роздратована тим, що вони думають, ніби я знаю все про прокляття.

– Так, – сказала Діті. – Два роки тому я дозволила Фанасі... торкнутися себе. Ми цілувалися, і... Мені стало так боляче, що я заплакала. Він образився й досі зі мною не розмовляє.

– Це не прокляття, – раптом заявила Бінта. – Це Ані нас захищає.

– Від чого? – загарчала Люю. – Від приемних стосунків із хлопцями? Не треба мені такого захисту!

– А мені треба! – відказала Бінта. – Ти не знаєш, що для тебе корисно. Тобі пощастило, що ти не завагітніла! Ані тебе захистила. І мене захищає. Мій батько... – Вона швидко накрила рота долонею.

– Що твій батько? – насупилася Люю.

Я гортанно загарчала.

– Бінто, говори, – наказала я. – Ой-йой, Бінто, що це таке?

– Він що, знову спробував? – запитала Діті, коли Бінта не стала говорити. – Спробував, так?

– Він не зміг цього зробити, бо ти корчилася від болю? – запитала я.

– Ані мене захищає, – наполягла Бінта. Її щоками покотилися сльози.

Ми всі затихли.

– Він... тепер він розуміє, – сказала Бінта. – Він мене більше не чіпає.

– Мені байдуже, – заявила Люю. – Його треба каструвати, як інших гвалтівників.

– Тс-с-с, не кажи так, – прошепотіла Бінта.

– Я казатиму й робитиму те, що хочу! – закричала Люю.

– Ні, – заперечила я та обняла Бінту однією рукою. Ретельно підбрала слова. – Гадаю, під час Одинадцятого ритуалу на нас було накладено джуджу. Воно... мабуть, зникає після одруження. – Я суворо подивилася на Люю. – Гадаю, ти помреш, якщо зважишся на близькість.

– Воно зникає після одруження, – сказала Діті й кивнула. – Моя двоюрідна сестра постійно каже, що лише чиста жінка приваблює до себе достатньо чистого чоловіка, який може принести на подружнє ложе насолоду. Вона каже, що її чоловік – найчистіший із тутешніх чоловіків... мабуть, тому що він був першим, хто не приніс їй болю.

– Фу, – гнівно сказала Лую. – Нас обманюють, змушуючи думати, ніби наші чоловіки – боги.

Дорогою додому я зустріла Мвіту. Він читав біля дерева іроко. Я сіла біля нього й гучно зітхнула. Він закрив свою книжку.

– Ти знала, що Ада й Аро колись кохали одне одного? – запитав він.

Я підняла брови.

– А що сталося?

Мвіта відкинувся назад.

– Коли він тільки прийшов сюди багато років тому, Товариство Осугбо негайно викликало його на збори. Провидець, напевно, побачив, що Аро – чаклун. Невдовзі після цього його запросили працювати зі старійшинами Осугбо. Після того, як він мирним шляхом владнав суперечку між двома найбільшими торговцями Джвагіра, йому запропонували повноправне членство. Він перший не надто старий старійшина у Джвагірі. Судячи з вигляду, Аро було щонайбільше сорок. Ніхто не був проти, тому що він пішов Джвагіру на користь. Знаєш Дім Осугбо?

Я кивнула.

– Його було зведено за допомогою джуджу, – пояснив Мвіта. – Він стояв тут іще до появи Джвагіра. Хай там як, він уміє багато чого... добиватися. Якось Нана Мудра попросила Єре – так звали Аду замолоду – зустрітися там із нею. Вийшло так, що Аро того дня теж там був. Обое завернули не туди й зіткнулися ніс до носа. Вони одразу, щойно познайомившись, не сподобались одне одному.

Кохання часто плутають із ненавистю. Але часом люди дізнаються, що помилялися, як невдовзі й сталося із цими двома. Нана Мудра вже побачила в Єре наступну Аду. Тож Єре часто просили зайти до Дому з тієї чи іншої причини. Аро проводив там майже весь свій час. Розумієш, Дім Осугбо постійно їх зводив.

Аро про щось просив, а тоді Єре на це приставала. Він говорив, а вона слухала. Вона чекала, а тоді він приходив до неї. Їм здавалося, ніби вони розуміють, як усе завжди має бути. Врешті-решт Єре призначили Адою після смерті попередньої Ади. Аро утвердився в ролі Творця. Вони ідеально доповнювали одне одного.

Мвіта помовчав.

– Саме Аро спало на думку накласти на скальпель джуджу, але пристала на це Ада. Їм здавалося, що вони роблять щось добре для дівчат.

Я гірко розсміялась і хитнула головою.

– Нана Мудра знає?

– Знає. Їй це теж видається слухним. Вона стара.

– Чому Аро й Ада не побралися?

Мвіта всміхнувся.

– А я хіба казав, що вони не побралися?

Розділ 12

Зухвальство грифа

Сонце щойно зійшло. Я сиділа на дереві, нахилившись уперед.

Я прокинулася п'ятнадцять хвилин тому й побачила його перед своїм ліжком. Воно витріщилося на мене. Нематеріальна червона поверхня з овалом із білої пари посередині. Око гнівно зашипіло і зникло.

І саме тоді я помітила, як моєю постіллю повзе блискучий брунатно-чорний скорпіон. Із тих, чие жало може вбити. Якби я не прокинулася, він би дістався мого обличчя за кілька секунд. Я різко підняла ковдри так, що він полетів. Він приземлився з майже металевим «дзінь!» Я схопила найближчу книжку й розчавила нею скорпіона. Я топталася по книжці, доки не перестала труситися. Сама не своя від злості, я скинула з себе одяг і вилетіла з вікна.

Сердита від природи подоба грифа відображала мої відчуття. Сидячи на дереві, я подивилася, як проходять крізь кактусові ворота двоє хлопців. Полетіла назад, до спальні, та знову обернулася на саму себе. Надто довго пробувши в подібі грифа, я завжди почувалася відірваною від того, що могла визначити лише як буття людиною. Дивлячись на Джвагір у подібі грифа, я відчувала зверхність, ніби знала величніші місця. Мені хотілося лиш одного – летіти з вітром, вишукувати мертвечину й не повертатися додому. Обернення завжди має певну ціну.

Також я оберталася на деяких інших істот. Я спробувала впіймати невелику ящірку. Натомість здобула її хвіст. З його допомогою обернулася на ящірку. Як не дивно, це виявилось майже так само легко, як перетворитися на птаха. Згодом в одній старій книжці я вчитала, що плазуни та птахи – близькі родичі. Мільйони років тому навіть існував птах із лускою. Втім, після зворотного перетворення мені по кілька днів було вкрай складно не мерзнути вночі.

Я перетворилася на муху, скориставшись мушачими крильцями. Процес був жахливим: я наче різко стискалася. А позаяк мое тіло змінилося дуже сильно, я не могла відчувати нудоту. Уявіть собі: хочеш відчувати нудоту, але не можеш. У подібні мухи я думала передусім про їжу, була швидкою та пильною. Я геть не мала складних почуттів грифа. Найбільше в бутті мухою мене турбувало почуття власної смертності, відходу з життя за якихось кілька днів. Мусі ці дні, певно, здавалися цілим життям. Я, людина, що обернулася на муху, гостро усвідомлювала як повільність, так і швидкоплинність часу. Обертаючись назад, я відчувала полегшення від того, що досі виглядала та почувалася на свій вік.

Коли я оберталася на мишу, основним моїм почуттям був страх. Страх бути розчавленою, з'їденою, знайденою, померти з голоду. Після перетворення назад я мала таку сильну залишкову параню, що не могла вийти з кімнати по кілька годин.

Того дня я пробула грифом понад півгодини, а коли повернулася до хатини Аро у власній подібності, це відчуття сили мене ще не покинуло. Я знала тих двох хлопців. Дурних, неприємних, балуваних хлопців. Бувши грифом, я чула, як один із них сказав, що краще полежав би в ліжку і проспав би весь ранок. Інший схвально засміявся. Вдруге в житті підходячи до кактусових воріт, я заскреготіла зубами. Коли я проходила, мене знову подряпав один кактус. «Покажи себе з найгіршого боку», – подумала я і попрямувала далі.

Коли я обійшла хатину Аро, виявилось, що він сидить на землі перед двома хлопцями. За ними навсбіч ширилася пустеля, широка і прекрасна. Мої очі зволожили гнівні сльози. Те, чого міг навчити мене Аро, було мені потрібне. Сльози закрапали, і тут на мене поглянув Аро. Я була готова ляснути себе по обличчю. Йому не треба було бачити моєї слабкості. Двоє хлопців розвернулись, і їхні порожні, тупі, недоумкуваті обличчя роздратували мене ще більше. Ми з Аро витріщились одне на одного. Мені захотілося його побити, роздерти йому горло та покусати його дух.

– Забирайся звідси, – промовив він спокійним тихим голосом.

Його категоричний тон остаточно позбавив мене надії. Я повернулася й побігла. Але не з Джвагіра. Поки що не з нього.

Розділ 13

Сонце Ані

Того дня по обіді я загнукала їй у двері сильніше, ніж хотіла. Я ще була збудженою. У школі я зберігала сердитий спокій. Бінта, Люю й Діті розуміли, що мене слід залишити саму. Після вранішнього візиту до хатини Аро мені слід було прогуляти школу. Та обое моїх батьків були на роботі, а сама я не почувалася в безпеці. Після школи я пішла просто до будинку Ади.

Вона без поспіху відчинила двері й насупилася. Ада, як завжди, була елегантно вбрана. Її стегна та ноги були щільно загорнуті в зелену рапу, а кофтина того ж кольору мала такі пишні плечі, що якби вона зробила крок уперед, то вони б не пройшли у двері.

– Ти ходила знову, так? – запитала вона.

Я була надто збаламучена, щоб замислитися, звідки вона це знає.

– Він покидьок, – гарикнула я. Вона взяла мене за руку й затягнула всередину.

– Я стежила за тобою, – промовила вона, дала мені чашку гарячого чаю і сіла навпроти мене. – Відколи планувала весілля твоїх батьків.

– І що? – пирхнула я.

– Чому ти прийшла сюди?

– Ви маєте мені допомогти. Аро має мене навчити. Ви можете його переконати? Він – ваш чоловік. – Я посміхнулася. – Чи це брехня, як і Одинадцятий ритуал?

Вона підскочила й дала мені доброго ляпаса. Мені запекло щоку, і я відчула в роті смак крові. Якусь мить вона гнівно дивилася на мене згори вниз. Знову сівши, вона сказала:

– Випий свій чай. Кров змиється.

Я трохи надпила, мало не впустивши чашку з рук.

– П-прошу вибачення, – забелькотіла я.

– Скільки тобі зараз років?

– П'ятнадцять.

Вона кивнула.

– На що ти сподівалася, пішовши до нього?

Якусь мить я сиділа мовчки, боячись говорити. Позирнула на закінчений розпис.

– Можеш говорити, – запевнила вона.

– Я... я про це не думала, – тихо сказала я. – Просто...

Як можна це пояснити? Натомість я поставила те запитання, заради якого прийшла.

– Він – ваш чоловік, – сказала я. – Ви, певно, знаєте те, що знає він. Так мають жити чоловік і дружина. Прошу, ви ж можете навчити мене Великих містичних аспектів? – Я скорчила найскромніше обличчя, на яке була здатна. Вигляд у мене, напевно, був напівбожевільний.

– Як ти про нас дізналася?

– Мені Мвіта розповів.

Вона кивнула й гучно втягнула в себе повітря.

– Отой хлопчисько. Треба намалювати його на розписі. Я зроблю з нього рибочоловіка. Він сильний, мудрий і ненадійний.

– Ми дуже близькі, – холодно сказала я. – А близькі люди діляться секретами.

– Наш шлюб – не секрет, – відповіла вона. – Старші люди знають. Вони всі це бачили.

– Ада-м, що сталося? Між вами та Аро.

– Аро набагато старший, ніж здається. Він мудрий, і дорівнятися до нього може лише кілька людей. Оньесонву, він за бажання міг би позбавити тебе життя і змусити всіх, і твою матір теж, забути про твоє існування. Будь обережна. – Вона ненадовго замовкла. – Я знала все це, відколи його зустріла. Саме тому й зненавиділа його після першої нашої зустрічі. Ніхто не повинен мати таку владу. Але він неначе знаходив мене знов і знов. Щоразу, коли ми сперечалися, щось зросталося.

І я, пізнаючи його, усвідомила, що головне для нього – не влада. Він застарий для цього. Принаймні я так думала. Ми одружилися з кохання. Він кохав мене, тому що я

заспокоювала його й допомагала мислити чіткіше. Я кохала його, тому що, коли я здолала його нахабство, він став добре зі мною поводитись, а ще... ну, мені хотілося навчитися всього, чого він міг мене навчити. Мати казала мені, що виходити заміж треба за того, хто може не лише забезпечити, а й збільшити мої знання. Наш шлюб мав бути міцним. Якийсь час так і було... – Вона зупинилася. – За потреби ми працювали разом. Джуджу Одинадцятого ритуалу допомагає дівчині захищати свою честь. Я сама знаю, як це складно.

Вона зупинилася й несвідомо поглянула на зачинені парадні двері.

– Щоб тобі стало легше, Оньесонву... я розповім тобі секрет, якого не знає навіть Аро.

– Добре, – погодилася я. Але не знала точно, чи хочу взагалі його почути.

– У п'ятнадцять років я кохала одного хлопця, а він скористався цим, щоб домогтися близькості зі мною. Мені її насправді не хотілося, та він вимагав, погрожуючи, що перестане зі мною розмовляти. Так тривало місяць. Тоді він втомився від мене й усе одно перестав зі мною розмовляти. Мое серце було розбито, але це виявилось найменшою з моїх проблем. Я завагітніла. Коли розповіла батькам, моя мати закричала і обізвала мене ганьбою, а батько заволав і схопився за серце. Вони відправили мене до матеріної сестри та її чоловіка. Туди довелося їхати місяць на верблюді. Їхнє місто звалось Банза.

Мені заборонялося виходити надвір, доки я не народила. Я в дитинстві була кошавою і залишалася такою під час вагітності – тільки живіт розростався. Дядько вважав, що це смішно. Він казав, що той хлопчик, якого я ношу, певно, є нащадком велетенської золотої пані з Джвагіра. Якщо я взагалі всміхалася в той час, то лише завдяки йому.

Та здебільшого я була нещасна. Я весь день ходила по хаті, бажаючи вийти надвір. А через вагу свого тіла почувалася страшенно чужою. Тітка зглянулася наді мною і якось принесла додому трохи фарби з ринку, пензлик і п'ять пальмових гілок, знебарвлених і висушених. До цього я жодного разу не пробувала малювати. Я дізналася, що можу намалювати сонце та дерева, те, що є надворі. Тітка з дядьком навіть продали деякі мої картини на ринку! Оньесонву, я мати двійнят.

Я охнула і сказала:

– Ані добре з вами обійшлася!

– Виносивши двійню у п'ятнадцять, я в цьому сумніваюся, – відповіла вона. Але всміхнулася. Близнята – яскравий знак любові Ані. Також близням часто платять за те, щоб вони жили в якомусь місті. Якщо стається якась халепа, завжди кажуть: якби не близнята, було б іще гірше. У Джвагірі, наскільки я знала, близнят не було.

– Дівчинку я назвала Нууму, а хлопчика – Фанта, – продовжила Ада. – Коли їм було близько року, я повернулася сюди. Малеча залишилася з моїми тіткою та дядьком. Банза була досить далеко, щоб я не мала змоги просто так узяти й побігти туди. Моїм дітям зараз має бути по тридцять з лишком років. Вони жодного разу до мене не приїхали. Фанта і Нууму. – Вона трохи помовчала. – То ти розумієш? Дівчат слід захищати від їхньої ж дурості, і вони не мають страждати через дурість хлопців. Джуджу змушує дівчину проявити твердість, коли це необхідно.

«Але інколи дівчину все одно примушують», – подумала я, згадавши Бінту.

– Аро нічого не став мене навчати, – сказала вона. – Я запитала про Містичні аспекти, а він лише посміявся з мене. Мене це влаштовувало, та коли я питала його про якісь дрібниці – скажімо, як сприяти зростанню рослин, віднаджувати мурах від кухні, захищати наш комп'ютер від піску, – він завжди був надто заклопотаний. Він навіть накладав джуджу Одинадцятого ритуалу на скальпелі, коли мене не було поруч! Це здавалося... неправильним.

Ти маєш рацію, Оньесонву. Між чоловіком і дружиною секретів бути не повинно. Аро повен секретів і ніяк не виправдовується, зберігаючи їх. Я сказала йому, що піду. Він попросив мене залишитися. Він кричав і погрожував. Я – жінка, а він – чоловік, казав він. І справді. Пішовши від нього, я пішла проти всього, чого мене навчили. Це було важче, ніж полишити власних дітей.

Він купив мені цей будинок. Він часто до мене приходить. Ще залишається моїм чоловіком. Саме він описав мені озеро Семи Рік.

– Ого, – сказала я.

– Він завжди надихав мене на малювання. Та коли йдеться про щось глибше, він нічого мені не розповідає.

– Тому що ви – жінка? – зневірено спитала я, згорбивши плечі.

– Так.

– Будь ласка, ада-м, – сказала я. Подумала, чи не стати мені на коліна, але тут згадала, як Мвітин дядько благав чаклуна Даїба. – Попросіть його змінити свою думку. Ви самі казали під час Одинадцятого ритуалу, що мені слід піти до нього.

Вона явно роздратувалася.

– Я була дурною, і прохання в тебе теж дурне, – заявила вона. – Перестань виставляти себе дурепою, приходячи сюди. Йому подобається відмовляти.

Я випила трохи чаю.

– Ой! – вигукнула я: мене раптом осяйнуло. – Той рибочоловік біля дверей. Дуже старий, з напруженими очима. Це ж Аро, чи не так?

– Звісно ж, так, – сказала вона.

Розділ 14

Оповідачка

Чоловік однією рукою жонглював великими блакитними кам'яними кулями. Це давалося йому так легко, що я замислилася, чи не користується він джуджу. «Він – чоловік, тож це можливо», – ображено подумала я. Відколи Аро відмовив мені вдруге, минуло три місяці. Не знаю, як я витримала ті дні. Як знати, коли мій біологічний батько атакує знову?

Лую, Бінта й Діті не були так зачаровані жонглером. Був День відпочинку. Їх більше цікавили плітки.

– Я чула, що Сігу заручилася, – сказала Діті.

– Її батьки хочуть вкласти викуп за неї у свій бізнес, – докинула Лую. – Уявляєте собі, як це – заміжжя у дванадцять років?

– Можливо, – тихо промовила Бінта й відвела погляд.

– Можу уявити, – сказала Діті. – І я була б не проти мати чоловіка, набагато старшого за себе. Він би добре про мене піклувався, як і мусить.

– Твоїм чоловіком буде Фанасі, – відповіла Лую.

Діті роздратовано закотила очі. Фанасі досі з нею не розмовляв.

Лую розсміялася і сказала:

– Просто зачекай – і побачиш, помиляюся я чи ні.

– Нічого я не чекатиму, – пробурчала Діті.

– А я хочу якнайшвидше вийти заміж, – сказала Люю з хитрим усміхом.

– Це – не причина для шлюбу, – відповіла Діті.

– Хто сказав? – запитала Люю. – Люди одружуються і з дріб'язковіших причин.

– Я взагалі не хочу заміж, – промимрила Бінта.

Про заміжжя мені не думалося зовсім. До того ж діти-еву вважалися негідними шлюбу. Я була б образою для будь-якої родини. А Мвіта не мав родини й тому не міг увійти до нашої зі шлюбом. На додачу до всього цього я замислилася про те, якою була б наша близькість, якби ми справді побралися. У школі нам розповідали про жіночу анатомію. Найбільше ми зосереджувалися на тому, як прийняти пологи без цілителя. Ми вивчали способи попередження зачаття, хоча ніхто з нас не міг зрозуміти, нащо це може знадобитися. Ми вивчили, як працює чоловічий пеніс. А от параграф про жіноче збудження пропустили.

Я прочитала цей розділ самостійно й дізналася, що Одинадцятий ритуал позбавив мене не тільки справжньої інтимної близькості. У мові океке немає слова на позначення плоті, яку з мене вирізали. Був медичний термін, запозичений з англійської, – «клітор». Він значною мірою відповідає за збудження жінки під час близькості. «Заради Ані, нащо його видаляють?» – спантеличено замислилася я. Кого мені спитати? Цілительку? Вона ж була зі мною в ніч мого обрізання! Я згадала те розкішне, бентежне відчуття, яке Мвіта завжди пробуджував у мені поцілунком, за мить до появи болю. Я замислилася, чи не скалічено мене. Мені ж узагалі було необов'язково це робити.

Я абстрагувалася від розмови Люю та Діті про шлюб і подивилася, як жонглер підкидає свої кулі в повітря, робить сальто й ловить їх. Заплескала в долоні, і жонглер мені всміхнувся. Я всміхнулася у відповідь. Побачивши мене вперше, він придивився уважніше, а тоді відвів погляд. Тепер я була найціннішою його глядачкою.

– Океке та нуру! – виголосив хтось. Я підскочила. Жінка, що заговорила, була дуже, дуже висока й міцно збудована. Довга біла сукня прилягала до її тіла згори, де випинався пишний бюст. Голос незнайомки легко перекривав ринковий гамір.

– Я несу новини та оповідки із Заходу. – Вона підморгнула. – Якщо хочете дещо знати, повертайтеся сюди, коли зайде сонце. – Тут вона театральнo крутнулася й пішла з ринкової площі. Вона робила це оголошення, мабуть, раз на півгодини.

– Тю, хто хоче знову чути погані новини? – забурчала Люю. – З нас вистачило того фотографа.

– Згодна, – сказала Діті. – Ради всього святого. Сьогодні ж День відпочинку.

– Все одно тамтешнім проблемам ніяк не зарадити, – додала Бінта.

Більше нічого мої подруги сказати з цього приводу не могли. Про мене, про те, хто я така, вони чи то забули, чи то просто не подумали. «Тоді я просто піду із Мвітою», – подумала я.

Якщо вірити чуткам, оповідачка, як і фотограф, була із Заходу. Моя мати не хотіла йти. Я її розуміла. Вона розслаблялася в татових обіймах на дивані. Вони грали у варі[9 - Варі – настільна логічна гра африканського походження.]. Готуючись до виходу, я гостро відчувала свою самотність.

– А Мвіта там буде? – запитала мати.

– Сподіваюся, що так, – сказала я. – Він мав прийти сьогодні сюди.

– Потім одразу йди додому, – наказав тато.

Міська площа була освітлена ліхтарями на пальмовій олії. Перед деревом іроко було поставлено барабани. Людей прийшло небагато. Здебільшого старші чоловіки. Серед молодих чоловіків був Мвіта. Мені було добре його видно попри тьмяне освітлення. Він сидів далеко зліва, спершись на огорожу з рафії, що відділяла ринкові ятки від перехожих. Біля нього ніхто не сидів. Я сіла поряд, і він обняв мене однією рукою за талію.

– Ти мав зустрітись зі мною у мене вдома, – сказала я.

– У мене була інша зустріч, – відповів він, злегка всміхнувшись.

Здивовано помовчавши, я сказала:

– Мені байдуже.

– Ні.

– Так.

– Ти гадаєш, що це інша жінка.

– Мені байдуже.

Звісно, мені було не байдуже.

За барабанами сів чоловік із блискучою лисою головою. Вибив руками тихий ритм. Усі перестали розмовляти.

– Добрий вечір, – сказала оповідачка і вийшла на світло ліхтарів. Люди заплескали в долоні. У мене округлились очі. З ланцюга на її шиї звисав крабовий панцир. Він був невеличкий і тендітний, а у світлі ліхтарів так і виблискував білизною на тлі темної шкіри. Він, певно, був з якоїсь із Семи рік. У Джвагірі він однозначно не мав ціни.

– Я жінка бідна, – сказала вона, оглядаючи невеличкий натовп слухачів. Показала на пляшковий гарбуз, прикрашений помаранчевими скляними намистинками. – Це я одержала за оповідку, коли була в Гаді, поселенні океке біля Четвертої ріки. Люди, я мандрувала аж туди. Але що далі я йду на схід, то біднішою стаю. Чимраз менше людей бажає почути мої найсильніші оповідки, а саме такі мені й хочеться розповідати.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=43699764&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Та – вигук з мови гауса, що приблизно відповідає українському «стій», «стоп». (Тут і далі прим. пер.)

2

Ога – пан (мова йоруба).

3

Кафтан – вільний, подібний до туніки верхній одяг, популярний у Західній Африці.

4

«Кукурудзяні ряди» – численні тоненькі кіски, що заплітаються дуже близько до голови.

5

«О» – універсальний вигук у нігерійській англійській; зазвичай додається наприкінці речення.

6

Афро – пишна, схожа на хмаринку або кульку зачіска, для якої волосся зачісують угору.

7

Рапа – популярний у Західній Африці предмет одягу; великий широкий шматок тканини, що зазвичай пов'язується на талії на кшталт максі-спідниці.

8

Джуджу – загальна назва низки західноафриканських магічних практик.

9

Варі – настільна логічна гра африканського походження.